ТЫЗЭКЪОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ
Голос адыга

1923-рэ илъэсым
гъэтхапэм
къыщегъэжьагъэу къыдэкІы

№ 208 (20971)

2015-рэ илъэс

БЭРЭСКЭШХУ
ШЭКІОГЪУМ и 13

къыхэтиутыгъэхэр ыкІи
нэмыкІ къэбархэр
тисайт ижъугъотэщтых
WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ и Указ

ЩытхъуцІэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артист» зыфиІорэр А.Ю. Тыгъужъым фэгъэшъошэгъэным ехьылІагъ

Искусствэм ихэхъоныгъэ иІахь зэрэхишІыхьэрэм пае щытхъуцІэу **«Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артист»** зыфиІорэр **Тыгъужъ Асыет Юныс ыпхъум** — Адыгэ Республикэм культурэмкІэ икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгеим лъэпкъ орэдымкІэ и Къэралыгъо ансамблэу «Ислъамыем» иартист-орэдыІо фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу
ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
шэкІогъум и 11, 2015-рэ илъэс
N 159

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

2015-рэ илъэсым ия III-рэ мэзищ урыпсэунымкІэ ахъщэ анахь макІэу ищыкІэгъагъэр гъэнэфэгъэным ехьылІагъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 1999-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 5-м аштагъэу N 119-р зытетэу «УрыпсэунымкІэ ахъщэ анахь макІэр Адыгэ Республикэм щыгъэнэфэгъэным ехьылІагъ» зыфиІорэм диштэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет **унашъо ешІы:**

1. 2015-рэ илъэсым ия III-рэ мэзищ урыпсэунымкІэ ахъщэ анахь макІэр мыщ фэдизыгъэу гъэнэфэгъэнэу:

1) зы нэбгырэм телъытагъэу — сомэ 8174-рэ;

2) Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэр социальнэ-демографие куп шъхьаІэхэмкІэ зэтеутыгъэу:

а) Іоф зышІэн зылъэкІхэрэм апае — сомэ 8746-рэ;

б) пенсионерхэм апае — сомэ 6719-рэ;

в) кІэлэцІыкІухэм апае — сомэ 8185-рэ.

2. Официальнэу къызыхаутырэ нэуж мэфи 10 зытешІэкІэ мы унашъом кІуачІэ иІэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу
КЪУМПІЫЛ Мурат

къ. Мыекъуапэ,
шэкІогъум и 10, 2015-рэ илъэс
N 247

Сомэ миллиони 120-м ехъу аратыгъах

Бизнес цІыкІумрэ гурытымрэ Адыгеим анахь зыщызыушъомбгъурэ лъэныкъохэм ащыщ. Мылъку къэкІуапІэу ар къыхэзыхыхэрэм япчъагъэ илъэс къэс нахьыбэ мэхъу.

Анахьэу аужырэ илъэсхэр ары ащ хэпшІыкІэу зыхэхъуагъэр. Бизнес цІыкІум ыкІи гурытым зягъэушъомбгъугъэным фытегъэпсыхьэгъэ республикэ программэм къыдыхэлъытагъэу предпринимательскэ Іофыр езыгъэжьэ е рагъэжьагъэм хэхъоныгъэ езыгъэшІы зышІоигъохэм къэралыгъо ІэпыІэгъоу аратырэр ары ащ ушъхьагъу шъхьаІэ фэхъугъэр. ГущыІэм пае, 2014-рэ илъэсым изакъоу пштэмэ, сомэ миллион 360-м ехъу республикэм ащ пэІуигъэхьагъ. Ащ щыщэу сомэ миллион 90,4-р республикэ бюджетым къыхэкІыгъ. Мы илъэсым бизнес цІыкІум ыкІи гурытым исубъект 200-м ехъумэ къэралыгъо ІэпыІэгъу агъотыгъ. Ащ бюджет зэфэшъхьафхэм къахэхыгъэу сомэ миллиони 120-м ехъу пэІуагъэхьагъ.

АР-м экономикэ хэхъоныгъэмкІэ ыкІи сатыумкІэ и Министерствэ ипресс-къулыкъу тызэрэщигъэгъозагъэмкІэ, бизнес цІыкІум ыкІи гурытым къэралыгъо ІэпыІэгъу ятыгъэным фэгъэзэгъэ комиссием джырэблагъэ зэнэкъокъоу зэхищэгъагъэм икІэух зэфихьысыжьыгъ. Ар мы илъэсымкІэ яхэнэрэ хъугъэ. Субсидие е грант аратымэ ашІоигъоу предприниматель 76-мэ тхылъхэр къырахьылІагъэхэу ахэплъагъэх. Ахэм ащыщэу 31-мэ къэралыгъо ІэпыІэгъу агъотынэу комиссием рихъухьагъ. ПстэумкІи ащ сомэ миллион 38-м ехъу пэІухьащт.

Предприниматель Іофыр мылъку къэкІуапІэу къыхэзыхыхэ ыкІи ежь яунаеу Іоф къызэІузыхы зышІоигъохэм ащ пэІуагъэхьанэу грант къаратынэу лъэІу тхылъ мыщ фэдэ зэнэкъокъум къырахьылІэн алъэкІыщт. Джащ фэдэу банкым чІыфэ къыІызыхыгъэхэм, лизинг зэзэгъыныгъэ зышІыгъэхэм процентэу атыгъэхэм, къэгъэлъэгъон зэхэзыщагъэхэм ащ тырагъэкІодэгъэ мылъкум, бизнесым иобъект электричествэр зэрэращэлІагъэм пэІухьагъэм апае субсидиехэр къаратынэу тхылъхэр къатынхэ амал яІ.

Предпринимательствэ Іофым пылъэу, хъызмэтшІапІэм хэхъоныгъэхэр нахьыбэу езыгъэшІыхэ, шІыкІакІэхэр пхырызыщыхэ зышІоигъохэм лъэхъаным диштэрэ оборудованиякІэр ащэфыным пае субсидие къаратыным пае зэнэкъокъур мы мафэхэм макІо.

Экономикэ хэхъоныгъэмкІэ ыкІи сатыумкІэ Министерствэм ипресс-къулыкъу къызэритыгъэмкІэ, бизнес цІыкІум ыкІи гурытым исубъектхэм чІыфэ ятыгъэным фытегъэпсыхьэгъэ программэм къыдыхэлъытагъэу ащ фэгъэзэгъэ комиссиеми джырэблагъэ зэхэсыгъо иІагъ. Ащ фэдэ лъэІу тхылъищэу зыхэплъагъэхэм ащыщэу тІумэ адырагъэштагъ. Ащ нэмыкІэу, экономикэм хэхъоныгъэ егъэшІыгъэным фытегъэпсыхьэгъэ программэу 2014 — 2018-рэ илъэсхэм ателъытагъэмкІэ предпринимателым банкым чІыфэ къыритыным фэшІ, шыхьат (поручитель) фэхъунхэу къыдыхэлъытагъэу, ащ фэдэ ІэпыІэгъуи республикэм ареты. Комиссиер ащ фэдэ лъэІу тхылъ мы зэхэсыгъом щыхэплъагъ ыкІи ар фэгъэцэкІэгъэн фаеу ащ хэтхэм зэдаштагъэ. Предпринимателым республикэр ишыхьатэу АКБ-у «Банк Москвы» зыфиІорэм сомэ миллиони 2 къыритыщт.

Бизнес цІыкІум ыкІи гурытым зызэраушъомбгъурэм республикэм иэкономикэкІэ федэ зэрэхэлъым ишыхьат хэбзэІахьхэр мымакІэу къызэрэхалъхьэхэрэр. БлэкІыгъэ илъэсым изакъоу сомэ миллиарди 4-м ехъу хэбзэІахьэу ащ хахьэхэрэм къатІупщыгъ. Ащ имызакъоу, ІофшІэпІэ чІыпІэхэр мымакІэу къатых. Непэ предприятие цІыкІоу ыкІи гурытэу пстэумкІи мини 3,8-рэ республикэм щатхыгъэу щэлажьэ, ахэм нэбгырэ мин 46-м ехъумэ Іоф ащашІэ.

ХЪУТ Нэфсэт.

2015-рэ илъэсымкІэ Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ ишІухьафтын зыфэгъэшъошагъэмэ хъунэу къагъэлъэгъогъэ журналист ІофшІагъэхэр

1. Гъэзетхэмрэ журналхэмрэ къащыхаутыгъэхэмкІэ:

— Н. А. Хъутым истатьяу «Хэхъоныгъэхэм къаушыхьаты» зыфиІоу 2015-рэ илъэсым бэдзэогъум и 11-м гъэзетэу «Адыгэ макъэм» къихьагъэр (N 125). Республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредакцие къыгъэлъэгъуагъ;

— Т. В. Филоновам иматериалэу «Технология критического мышления из-за школьной парты» зыфиІоу 2015-рэ илъэсым щылэ мазэм и 29-м гъэзетэу «Советскэ Адыгеим» къихьагъэр (N 13). Республикэ гъэзетэу «Советскэ Адыгеим» иредакцие къыгъэлъэгъуагъ;

— М. Ю. Лебедевам иматериалэу «Пиршество духа и торжество вкуса» зыфиІоу 2015-рэ илъэсым бэдзэогъум и 28-м гъэзетэу «Советскэ Адыгеим» къихьагъэр (N 147). Республикэ гъэзетэу «Советскэ Адыгеим» иредакцие къыгъэлъэгъуагъ;

— А. Е. Данильченкэм истатьяу «Победивший смерть» зыфиІоу 2015-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 9-м гъэзетэу «Майкопские новости» къихьагъэр (N 90 — 93). Муниципальнэ гъэзетэу «Майкопские новости» иредакцие къыгъэлъэгъуагъ;

— А. М. Кушъум иматериалэу «Братья белые журавли» зыфиІоу 2015-рэ илъэсым жъоныгъуакІэм и 8-м гъэзетэу «Единство» зыфиІорэм къихьагъэр (N 42 — 44). Муниципальнэ гъэзетэу «Единствэм» иредакцие къыгъэлъэгъуагъ;

— В. В. Корниенкэм иочеркэу «Я песню свою до конца допою...» зыфиІорэр. Муниципальнэ гъэзетэу «Майкопские новости» иредакцие къыгъэлъэгъуагъ.

2. Теле-, радиокъэтынхэмкІэ:

— М. И. Емыжым идокументальнэ фильмэу «Старые черкесские сады» зыфиІорэр, телеоператорыр З. К. Сэмэгу. Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгеим» къыгъэлъэгъуагъ;

— В. Е. Федосеевам ителевизионнэ фильмэу «Паутина ИГИЛ» зыфиІорэр, видеоинженерыр А.Хь. ЛІыпцІэ, операторхэр Н.А. Ковтун, А.А. Шъэджашъ. Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгеим» къыгъэлъэгъуагъ;

— В. Ю. Врубель ителевизионнэ фильмэу «Грязная работа. Хроники информационной войны» зыфиІорэр, звукорежиссерыр А.В. Свеженцев.

ЦIыфхэр ригъэблэгъэщтых

Адыгеим ыцIэкIэ сенаторэу Хъопсэрыкъо Мурат 2015-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 1-м Урысые политическэ партиеу «Единэ Россием» и Тхьаматэу Д.А. Медведевым ишъолъыр общественнэ приемнэ цIыфхэр щыригъэблэгъэщтых. Общественнэ приемнэр зыдэщыIэ чIыпIэр: къ. Мыекъуапэ, ур. Краснооктябрьскэр, 4. Сыхь. **11.00-м** къыщегъэжьагъэу **14.00-м** нэс цIыфхэр рагъэблэгъэщтых. ПэшIорыгъэшъэу телефонхэу **8-909-470-31-86-мкIэ, 8-985-767-75-09-мкIэ** зарагъэтхын алъэкIыщт.

Нэбгырэ 367-рэ **ауплъэкIугъ**

Адыгэ республикэ клиническэ онкологическэ диспансерым имобильнэ бригадэ Мыекъопэ районым мазэрэ щыIагъ. ПсэупIэхэу Каменномостскэм, Табачнэм, Абадзехскэм, Пролетарскэм, Дахъо ащыпсэурэ нэбгырэ 367-рэ а уахътэм къыкIоцI врачхэм ауплъэкIугъ. Ахэм ащыщэу нэбгыри 3-мэ адэбз уз яIэу къыхагъэщыгъ. Мы узым пэблагъэу нэбгырэ 29-рэ агъэунэфыгъ, нэмыкI узхэр нэбгыри 185-мэ къахагъотагъэх.

УплIэкIунхэр зашIыхэхэ уж узхэр къызхагъэщыгъэхэр зэрэзекIощтхэр, зэкIолIэщт врачхэр къафаIотагъэх.

(Тикорр.).

ОСАГО-р. **Уасэхэр**

ОСАГО-м иполисхэм ауасэ джыри къыхагъэхъуагъ. ШэкIогъум къыщегъэжьагъэу ащ фэдэ унашъоу ашIыгъэм кIуачIэ иIэ зэрэхъугъэр Урысыем и Гупчэ Банк (ЦБ) ипащэхэм къаIуагъ. Тарифхэр процент 40 — 60-м нэсэу къаIэтыгъэх, полисхэм ауасэ сомэ мини 6-м нэсыгъ.

Илъэс къэс страховкэм лъатырэ ахъщэм къызэрэхэхъорэм игугъу тапэкIэ къашIыгъахэу щытыгъ. Аужырэ гъэтхэ къыхэхъогъум бжыхьэ нэс джыри процент 30-кIэ ар къаIэтынэу къаIогъагъ, ау къызэраIэтыгъэр процент 40, шъолъыр зэфэшъхьафхэм проценти 100-м ащынэсыни ылъэкIыщт.

Страховкэр зыосэщтыр гъэнэфэгъэнымкIэ тарифхэр къызэзыхырэр Урысыем и Гупчэ Банк ары. Ащ нэмыкIэу полисым ыуасэ цIыфыр зыщыпсэурэ шъолъырым шаштэгъэ коэффициентымэи епхыгъ.

Зэрэкъэралыгъоу ЦБ-м къыгъэуцугъэ тарифхэр щызэфэдизхэми, шъолъыр зэфэшъхьафхэм ащаштэгъэ коэффициентхэр зэрэзэтекIыхэрэм къыхэкIэу страховкэм лъатырэ уасэри зэфэдэп. Шъолъыр 11-мэ коэффициентхэм ащыхагъэхъуагъ, шъолъыр 11-мэ ащыхагъэкIыгъ.

ОСАГО-м ыуасэ къызэрэхэхъуагъэр Урысыем истраховщикхэм я Союз ипрезидентэу Игорь Юргенс къыIотагъ. Страховой полисхэр къызырагъэжьагъэм къыщегъэжьагъэу уасэр сомэ мини 6-м нэсыгъ. Джащ фэдэу автомобилистхэм къаратыжьырэ ахъщэри фэдитIукIэ нахьыбэ хъугъагъэ. 2003-рэ илъэсым зимашинэ фыкъуагъэхэм сомэ мин 18 — 20 къаратыжьыщтыгъэмэ, ар мин 60-м нэсыгъагъ. Аужырэ осэ къыхэхъогъум цIыфхэм мыхъо-мышIагъэ гъогум къащыщышIымэ, япсаунығъэ зэрэзэщыкъуагъэм фэшI сомэ мин 500-м, зэрарэу къафихьыгъэм пае мин 400-м нэсэу ахъщэ къаратыжьынэу тыраубытагъ.

Пчъагъэхэр иных, ау ащ къикIырэп водитель пэпчъ ащ фэдиз ахъщэ къыратыжьынэу, ар зэлъытыгъэщтыр къыщышIыгъэмкIэ лъэныкъо пстэури къызэрэдалъытэрэр ары.

Икlыгъэ илъэсым елъытыгъэмэ, тызхэт илъэсым иапэрэ мэзипшI ОСАГО-м иполис зыщэфыгъэ цIыфхэм япчъагъэ къыщыкIагъ. Полисыр зэрэлъапIэм къыхэкIэу, полис бланк нэпцIхэр къэзыщэфыхэрэм япчъагъэ хэхъуагъ. Нэбгырэ миллионитIурэ ныкъорэм полис нэпцIхэр къащэфыгъэх, страховкэ арагъэшIыгъахэп е ащ ипIалъэ имыкIызэ, нахьыжьэу харагъэгъэхъуагъ.

Полис «гъушъэ» къызыщуащэу щыIэ страховой компаниехэр, тапэкIи зэрэщытыгъэу, макIэх. Полисыр илъэс къэс зэбгъэгъотын фае, ащ пае зы мэзэ лэжьапкIэ яптыщт, унагъомкIэ ар макIэп. Полис нэпцIым лъыптыщтыр бэкIэ нахь макI — сомэ 500-м къыщегъэжьагъэу минитIум нэс. Шъыпкъэ, ащ фэдэ полис пIыгъэу ГАИ-м иIофышIэхэм укъагъэуцумэ, тазыр пIахыщт, уимашинэ нэмыкI гоpэм еутэкIыми о уиахъщэ хэплъхьанэу хъущт. Ау ащ фэдэ бэрэ къыхэкIырэп. Полис нэпцIхэр аужырэ лъэхъаным хэбзэ полисхэм афэдэ шъыпкъэхэу ашIыхэ хъугъэ. Ахэм ауаси джыри къаIэтыщт. ЦБ-м фэдэу, уасэм къыхахьо къэс, тхылъ нэпцI зыщэрэм ифеди хэхьо.

ЫпшъэкIэ къызэрэтIуагъэу, ОСАГО-м итариф лъапсэ фэзышIырэр ЦБ-р ары. Страховой компаниехэм ащ бэрэ зыфагъэзагъ уасэхэм къахигъэхъонэу, джащ фэдэу автостраховщикхэри бэрэ ащ фэтхьаусыхагъэх ыкIи лъэIу тхылъхэр фатхыгъэх къыхимыгъэхъонэу. Гупчэ Банкыр предпринимательхэу страховой компаниехэр къызэIузыхыгъэхэм агоуцуагъ. Страховкэм ыуасэ зэрэхигъэхъуагъэр цIыфхэм ахъщэу аратыжьырэм зэрэхэхъуагъэм, автомобилэу къутагъэхэм ахальхьэрэ пкъыгъохэр къызэрэлъэпIагъэхэм ЦБ-м арепхы.

Къэтефэрэ ахъщэм фэдиз къаратыжьа адэ автомобилистхэм? УрысыемкIэ автостраховательхэр къэухъумэгъэнхэмкIэ Ассоциацием ипащэу Николай Трюниным къызэрэхигъэщырэмкIэ, икIыгъэ 2014-рэ илъэсым страховой компаниехэм уасэхэр къамыIэтыгъагъэхэми, рынкэм къыщалэжьыгъэ мылъкур афикъунэу щытыгъ. Полисхэм ящэн сомэ миллиарди 150-м ехъу къыпэкIэкIогъагъ, ащ щыщэу миллиард 90-р ары цIыфхэм аратыжьыгъэр. Ар аратыжьын фэягъэм ипроцент 59-рэ нахь хъурэп, хабзэу щыIэмкIэ, аугъоигъэм ипроцент 77-р ары цIыфхэм аIэкIэхьажьынэу щытыр. Сомэ миллиард 27-р тыда зыхэхьагъэр?

Гъатхэм зэрэщытыгъэм фэдэу джыри автострахованиер шIэхэу къыпфашIыщтэп, полисым ыуасэ имыкъоу, уипсаунығъэ е уимылъку страховать пшIын фаеу страховательхэм къырагъэкIы.

Автомашинэр илъэсибэ хъугъэу зезыфэрэ хъулъфыгъэм къытиIуагъ страховкэ ышIыным пае страховой компанием мэфэ заулэрэ зэрэкIуагъэр, мэфэ ныкъом нэбгыри 4 — 5-м нахьыбэм полисхэр къыдахын зэрамылъэкIырэр. Сыд фэдэ ушъхьагъу къыфагъотыгъэми, сомэ мини 7-м ехъу Iахыгъ.

— Сэ къалэм щясымыгъэшIэу, нэмыкI псэупIэ горэм сыкIогъагъ. Машинэм нэмыкIэу сызфэмые страховкэхэри полисым игъусэу къысфашIынэу къысаIогъагъ. СызэрашIомыкIыщтыр ыкIи Iофэу сшIэрэр зыфэдэр зашIэм «Iэсэжьыгъагъэх», — къытиIуагъ кIэлэ ныбжьыкIэу Аслъан.

— СимашинэкIэ зыми семыутэкIыгъэу щытми, автостраховкэр сомэ 7550-кIэ къысфекIуғъ, — ыгу къеоу къытфиIотагъ Игорь.

— Сэ сомэ минитIукIэ полис къэсщэфыгъ. Зыми джыри сыкъигъэуцугъэп ыкIи сигъэпщынагъэп. Ау угу кIэшIагъэу къэпкIухьаныр къин, уипсаунығъэкIэ изэрар къэкIо, — еIо сабыитIу зыпIурэ хъулъфыгъэм.

— МашинэкIэ узекIонэу уфаемэ, ОСАГО-р ябгъэшIын фае. ТимыщыкIэгъэ лъэныкъохэр къытпарэмышIэхи, полисхэр къыдэтхыщтых, тыдэ тыкIона? Ау тапэкIэ зы мафэкIэ страховкэр ядгъэшIыщтыгъэмэ, джы уфэмыежьы охъуфэкIэ улъыкIон фаеу мэхъу, — илъэсипшI хъугъэу автомобилыр зыгъэфедэрэ бзылъфыгъэм къытиIуагъ.

ЦIыфхэм агу зэпакIышъ, уахътэу тырагъэкIуадэрэр ашIуабэу уасэу къараIорэр язытырэр нахьыб. ТапэкIи фэдэу, мытэрэзэу къызэрадэзекIохэрэр аушъэфы, тхьаусыхэ тхылъэу атхырэр макIэ, судым зыфэзыгъазэрэр зырыз дэд.

ЕгъэзыгъэкIэ полис уасэр нахьыбэу зэрарагъэтырэм фэгъэхьыгъэу Роспотребнадзорым икъутамэу Адыгеим щыIэм потребительхэм яфитыныгъэхэр къэзыухъумэрэ иотдел ипащэу Къэрдэнэ Рэщыдэ нахьыбэрэ закъыфагъазэ хъугъэмэ теупчIыгъ. Ащ иджэуап кIэкIыгъэ.

— Нахьыбэп, мэкIэ дэд джы къытэуалIэрэр. Тэ IэпыIэгъу тафэхъуным тыфэхьазырми, цIыфхэм ашъхьэ иIоф къаухъумэным джыри есагъэхэп.

Полисыр къыдэзыхырэ цIыфым ащ тедзагъэу ипсаунығъи имылъкуи страховать ымышIынхэ фит, страховой компаниеми, хабзэу щыIэхэм атетэу, ар къыримыщэн фитэп. Ахъщэ лые зэрагъэтыгъэхэм Федеральнэ антимонопольнэ къулыкъум икъутамэу Адыгеим щыIэм зыфарэгъаз. Е ЦБ-м, Национальнэ банкыкIэ Мыекъуапэ ащ щеджэх, кIохэмэ, ахъщэ лыеу арагъэтыгъэр охътэ кIэкIыкIэ цIыфым къырарагъэтыжьыщт. Джащ фэдэу, страховщикэу ОСАГО-м иполис изакъоу цIыфым къыфизымытхыкIыгъэм тазыр рагъэтын алъэкIыщт.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Тхьамафэм ихъугъэ-шIагъэхэр

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ къызэритырэмкIэ, шэкIогъум и 2-м къыщегъэжьагъэу и 8-м нэс республикэм бэджэшIэгъэ 48-рэ щызэрахьагъ. Ахэр: хъункIэн бзэджэшIагъэу 1, бзылъфыгъэм ебэныгъэхэу 1, гъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIэгъи 5, тыгъуагъэхэу 27-рэ, нэмыкIхэри. Экономикэм ылъэныкъокIэ хэбзэгъэуцугъэр гъогогъуи 4-рэ аукъуагъэу хэбзэухъумэкIо къулыкъухэм къыхагъэщыгъ. БзэджэшIагъэ зезыхьэгъэ нэбгырэ 36-рэ агъэунэфыгъ, зэхафын алъэкIыгъэр процент 75-м кIэхьэ.

БлэкIыгъэ тхьамафэм Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шIэгъи 8 къатехъухьагъ. Ахэм нэбгыри 2 ахэкIодагъ, нэбгыри 10-мэ шъобжхэр атещагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кIэрысхэу водитель 53-рэ къаубытыгъ, гъогурыкIоным ишапхъэхэр гъогогъу 3308-рэ аукъуагъэу къыхагъэщыгъ.

Илъэс 15-рэ хьапсым чIэсыщт

Илъэсэу тызхэтым ибэдзэогъу мазэ АР-м хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ икъулыкъушIэхэм оперативнэ къэбар къаIэкIэхьагъ. Тэхъутэмыкъое районым ичIыпIэ горэм амыгъэунэфыгъэ цIыфым наркотикхэр щигъэбылъынхэ ылъэкIыщтэу. ХэбзэухъумакIохэм зэхащэгъэ оперативнэ-лъыхъон Iофтхьабзэхэм яшIуагъэкIэ, илъэс 27-рэ зыныбжь кIэлакIэу поселкэу Яблоновскэм щыпсэурэр къаубытыгъ. ПолицейскэхэмзэрагъэунэфыгъэмкIэ, гаражнэ-псэолъэшIын кооператив горэм бзэджашIэм гъэбылъыпIэ щишIыгъ. Гаражхэм азыфагу щагъэбылъыгъэ Iалъмэкъыр полицейскэхэм къагъотыгъ, ащ пакет зэкIоцIыщыхьагъэхэр илъыгъэх. Эксперт-криминалистхэм зэрагъэунэфыгъэмкIэ, синтетическэ нэшанэ зиIэ наркотикыр килограмм 15 фэдиз хъущтыгъэ. Специалистым зэрилъытагъэмкIэ, мыщ фэдэ зы грамм пэпчъ дозэ 20 фэдиз хэпшIыкIын плъэкIыщт. ЗэкIэ наркотикэу Iалъмэкъым илъыгъэм сомэ миллион 35-рэ ыуасэу экспертхэм къаIуагъ. Мы бзэджэшIагъэм епхыгъэу уголовнэ Iоф къызэIуахыгъ, нэужым къызэрэнэфагъэмкIэ, кIэлэ ныбжьыкIэм гъунэгъу шъолъырхэм наркотикыр ащищэщтыгъэ, Адыгеими а «бизнесыр» щыригъэжьэн гухэлъ иIагъ. БзэджашIэм лажьэ зэриIэр следствием ыгъэунэфыгъ, хыкумым унашъоу ышIыгъэмкIэ илъэс 15-рэ хьапсым чIэсыщт.

Пенсионерыр зыгъэделагъэхэр къаубытыгъэх

Адыгеимрэ Владимирскэ хэкумрэ яхэбзэухъумэкIо къулыкъухэм зэхащэгъэ оперативнэ Iофтхьабзэхэм яшIуагъэкIэ, илъэс 90-рэ зыныбжь пенсионерэу Мыекъуапэ щыпсэурэм ылъэныкъокIэ гъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIагъэ зезыхьыгъэхэр къаубытыгъэх. Чъэпыогъум и 31-м мыщ епхыгъэ къэбар полицием икъэлэ отдел идежурнэ часть къыIэкIэхьагъ. Зыныбжь хэкIотэгъэ пенсионерым къызэриIотагъэмкIэ, гъэпцIагъэкIэ сомэ миллион 1,6-рэ шIуатыгъугъ.

Пенсионерым ахъщэр къызщырихыгъэ банк организациехэм апэблагъэу щыт видеокамерэхэм тыратхагъэхэр полицейскэхэм зэуплъэкIум, бзэджэшIагъэр зезыхьан зылъэкIыщтэу зэгуцафэхэрэр зэрысхэ машинэр къыридзагъ. Ащ номерэу пылъхэмкIэ автотранспортыр Москва дэт автосалон горэм зэриер къыхагъэщыгъ. Оперативнэ-лъыхъон Iофтхьабзэхэм къадыхэлъытагъэу республикэм иполицейскэхэр Москва кIуагъэх. Видеокамерэм тыритхагъэмкIэ салоным илъыкIохэм бзэджэшIэ нэбгыритIур къашIэжьыгъ. Мыекъуапэ къызэкIыжьхэм ыуж машинэу зэрысыгъэхэр салоным ратыжьыгъ, ау нэмыкI бэджэндэу аштагъ. Автомобилым хэт системэу «ГЛОНАСС» зыфиIорэм къызэригъэлъэгъуагъэмкIэ, мы уахътэм бзэджашIэхэр къалэу Владимир щыIагъэх. А мэфэ дэдэм ахэр къаубытыгъэх. Зыр Краснодар щыщ, адрэр Ставрополь краим щэпсэу. БзэджашIэхэр къызалъыхъухэм, ахъщэ нэпцIхэр (сувенирнэ купюрэкIэ заджэхэрэр) къапкъырахыгъэх. НэбгыритIур Адыгеим къагъэсыгъ, ахэм алъэныкъокIэ оперативнэ-зэхэфын Iофтхьабзэхэр рагъэкIокIых.

СУРЭТ ЗЭНЭКЪОКЪУМ ИКIЭУХХЭМ КЪАГЪЭЛЪЭГЪУАГЪЭХЭР

АтекIуагъэхэр хагъэунэфыкIыгъэх

Урысые Федерацием ПенсиехэмкIэ ифонд зызэхащагъэр мыгъэ илъэс 25-рэ мэхъу. Ащ ипэгъокIэу ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм кIэлэцIыкIу сурэтхэмкIэ зэнэкъокъу щызэхащэгъагъ.

Ащ хагъэлэжьагъэх фондым ичIыпIэ къулыкъухэу республикэм икъалэхэмрэ ирайонхэмрэ ащыIэхэм Iоф ащызышIэхэрэм якIэлэцIыкIухэр. СурэтшIынымкIэ кIэлэцIыкIухэм IэпэIэсэныгъэу ахэлъыр къагъэлъэгъоным фэшI темитIу агъэнэфэгъагъ: «Сигупсэу Адыгеир» ыкIи «Сятэ-сянэхэр IофшIапIэмрэ унэмрэ зэращыIэхэр» зыфэпIощтхэр. Зэнэкъокъум хагъэлэжьэщт кIэлэцIыкIухэр ныбжьэу яIэмкIэ купищэу гощыгъагъэх: илъэси 3-м къыщыублагъэу 7-м нэс, илъэси 8-м къыщыублагъэу 12-м нэс ыкIи илъэс 13-м къыщыублагъэу 17-м нэс зыныбжьхэр.

Зэнэкъокъум иа 1-рэ чэзыу теlъытагъэу кIэлэцIыкIухэм ясурэтхэм чIыпIэ къулыкъухэм ащахэплъагъэх, анахь дэгъухэр агъэнэфагъэх. Нэужым анахь дэгъоу альытэгъэ сурэтхэр Мыекъуапэ къагъэхьыгъэх финал зэнэкъокъум хагъэлэжьэнхэм фэшI.

ШэкIогъум и 6-м зэнэкъокъум икIэуххэр зэфэхьысыжыгъэнхэм ыкIи текIоныгъэр къыдэзыхыгъэхэм щытхъу тхылъхэмрэ нэпэеплъ шIухьафтын цIыкIухэмрэ ятыгъэнхэм ехьылIэгъэ IофыгъоР ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм щызэхащэгъагъ. Ар зэрищагъ ыкIи текIоныгъэр къыдэзыхыгъэхэм щытхъу тхылъхэмрэ шIухьафтынхэмрэ аритыгъэх ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипащэу Къулэ Аскэрбый.

Зэнэкъокъум чанэу зэрэхэлэжьагъэхэм, сурэтшIынымкIэ IэпэIэсэныгъэу ахэлъыр къызэрагъэлъэгъуагъэм фэшI зэлъукIэм къырагъэблэгъэгъэ кIэлэцIыкIухэм зэрафэразэр ариIозэ, Къулэ Аскэрбый агу къыгъэкIыжьыгъ ятэ-янэхэм Iоф зыщашIэрэ къулыкъоу Урысыем ПенсиехэмкIэ ифонд зызэхащагъэр мыгъэ илъэс 25-рэ зэрэхъурэр ыкIи ар зэрахагъэунэфыкIыщтыр, кIэлэцIыкIухэр а Iофыгъом зэрэхэлэжьагъэхэр, сурэтшIынымкIэ IэпэIэсэныгъэу ахэлъыр чанэу къызэрагъэлъэгъуагъэр инэу зэригуапэр.

Республикэ зэнэкъокъумкIэ комиссием итхьаматэу, ПенсиехэмкIэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипащэ иIэпыIэгъоу Бэгугъэ Вячеслав къызэриIуагъэмкIэ, сурэт купышхоу къырахьылIагъэр зэхэпфынышъ, анахь дэгъухэр бгъэнэфэнхэр псынкIэгъуагъэп, ау дэгъухэм анахь дэгъужьэри щыIэхэу хабзэшъ, сурэт пстэуми ахаплъэхэзэ, анахь дэгъоу алъытагъэхэр зиехэр комиссием хэтхэм агъэнэфагъэх.

Ахэр: Красногвардейскэ районым щыщ Эдуард Строевыр (илъэси 7 ыныбжь), Кощхьэблэ районым щыщэу Андарэ Азэмат (илъэси 8 ыныбжь), Мыекъуапэ щыщэу Iэшъхьэмафэ Джэнэт, Адыгэкъалэ щыщхэу Теуцожь Самир (илъэси 10 ыныбжь) ыкIи Бэгъ Данэ (илъэси 10 ыныбжь), Теуцожь районым щыщэу Хьот Къэплъан (илъэс 14 ыныбжь). Ахэм Къулэ Аскэрбый щытхъу тхылъхэмрэ нэпэеплъ шIухьафтынхэмрэ аритыгъэх. Джащ фэдэу адрэ кIэлэцIыкIухэу зэлъукIэм къырагъэблэгъагъэхэри щытхъу тхылъхэмрэ нэпэеплъ шIухьафтынхэмрэкIэ хагъэунэфыкIыгъэх.

IофшIэгъэ цIыкIухэм осэ ин къазэрафашIыгъэр гопэшхо ащыхъугъэу кIэлэцIыкIухэр чэфыгъэх, нурэр анэгу къыкIихыщтыгъ.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

ЦIыф дэгъугъ

Къадэ Хъызыр зыщымыIэжьыр мэзих нахь мыхъугъэми, ицIыфышIугъэрэ игукIэгъуныгъэрэ тынэгу кIэкIырэп, гъашIэм тищысэтехыпIэщт, мыкIосэрэ жъуагъоу тиIэщт.

Хъызыр 1937-рэ гъэблэ илъэсым къуаджэу Шыхьанчэрыехьаблэ щыщ лэжьэкIо унагъом къихъухьагъ. Ятэу Хьаджмосэ Хэгъэгу зэошхом хэкIодагъ, янэу Бирамхъан сабыитIу, Хъызыррэ Сарэрэ къылъэханэхи, нэрэ псэрэкIэ гъэблэшхом хищыжьхи, Хэгъэгу зэошхом итхьамыкIагъуи зэпачи, алъэ тыригъэуцуагъэх, ыпIугъэх. Афишэн ылъэкIыщтымкIэ къогъанэ ышIыгъэп.

Хъызыр гурыт еджапIэр къыухын ылъэкIыгъэп, ау милиционер къулыкъушIэным дыкIыгъоу къалэу Мыекъуапэ дэтыгъэ автотранспорт техникумыр къыухыжьыгъ, къулыкъушIапIэу зыIутми младшэ лейтенант званиер къыщыфагъэшъошагъ.

1956-рэ илъэсым ыныбжь зэрикъугъэм лъыпытэу Хъызыр дзэм ащи, къалэу Калининград илъэси 3 къулыкъур щихьыгъ. Ащ къызекIыжьым бэрэ щымысэу къалэу Краснодар милицием щыхахьи, пэрытныгъэр ыIыгъэу илъэс 31-рэ къулыкъур щихьыгъ, ипшъэрылъхэр дэгъоу зэригъэцакIэхэрэм ифэшъошэу уасэ къыфашIызэ, пчъагъэрэ щытхъу тхылъхэр, щытхъуцIэ зэфэшъхьафхэр: «Почетный патруль», «За долгосрочную службу», «За безупречную службу», «За добросовестный труд» зыфиIохэрэр къыфагъэшъошагъэх.

Хъызыр иIофшIагъэ тиадыгэ шъолъыр щызэлъашIэщтыгъэти, Адыгэ Республикэм и МВД иобщественнэ советникэу зэрэхадзыгъагъэр къеушыхьаты а лъэхъаным МВД-м иминистрагъэу Александр Радченкэм къыритыгъэгъэ удостоверением.

Пенсием зэкIом, Хъызыр зи ымышIэу щысыгъэп. ЗэлъашIэщтыгъэ ефэндэу Нэгъой Ибрахьимэ гуахьи, дин фэIо-фашIэхэр зэрэзепхьащтхэр ыIэ къыригъахьэхи, ыныбжькIэ хэкIотэгъагъ нахь мышIэми, КъурIанри зэригъашIи, Тхьэм гукъэбзэныгъэшхо фыриIэу илъэс 21-рэ ахэм апылъыгъ, ефэнд шъхьаIэ IэнатIэр къыфагъэшъуаши, ыпсэ пэтыфэкIэ ыгу къабзэу тфэлэжьагъ. Зыми ыгу хигъэкIыгъэп, ылъэкIыщтымкIэ хэти ишIуагъэ ригъэкIыгъ. Ащ фэдиз гъэхъагъэ зышIыгъэу «Адыгэкъалэ ицIыф гъэшIуагъ» зыфиIорэ щытхъуцIэр къызыфаусыгъэ Къадэ Хъызыр зытесыгъэ урамэу Пушкиным ыцIэ зыхьырэм Хъызыр ыцIэ фаусыжьыгъагъэмэ, иIахьылхэмкIэ лъэшэу тигопэщтыгъэ.

КЪАДЭ Мухьдин.

Джэуап ежъугъотылIэщт

Ныбджэгъухэр! Лъэныкъо зэфэшъхьафхэмкIэ хэбзэгъэуцугъэр аукъуагъэу, шъуифитыныгъэхэр къыдамылъытагъэхэу щытмэ, мыхъо-мышIагъэхэм шъуарихьылIагъэмэ, хэбзэ зехьанымкIэ упчIэхэр шъуиIэхэмэ, зэпстэури занкIэу Адыгэ Республикэм ипрокурор фэжъугъэзэн шъулъэкIыщт.

Мы мазэм и 18-м мафэм сыхьатыр 11-м къыщыублагъэу 1-м ызынычъэкIэ хэхьафэ нэс ар тиредакцие ихьакIэщт, а уахътэм къыриубытэу телефонэу **8 (8772) 52-49-44**-мкIэ шъукъытеомэ, шъуиупчIэ иджэуап АР-м ипрокурорэу Василий Пословскэм къырытыжьыщт.

ЗэнкIэ зэдэгущыIэгъур къэмысызи упчIэхэр мы телефон дэдэмкIэ яжъугъэтхынхэ шъулъэкIыщт, джэуап пстэури тигъэзет къыхиутыжьыщт.

Теннис цIыкIумкIэ зэнэкъокъугъэх

АР-м и Къэралыгъо автоинспекцие иподразделениехэм азыфагу теннис цIыкIумкIэ зэнэкъокъу бэмышIэу щыкIуагъ. Адыгеим и ГИБДД мыгъэ илъэс 80 зэрэхъурэм ар фэгъэхьыгъагъ.

Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмкIэ и Институт щыкIогъэ Iофтхьабзэр къызэIуихыгъ гъогурыкIоныр щынэгъончъэнымкIэ Къэралыгъо автоинспекцием и ГъэIорышIапIэ ипащэ игуадзэу Мамыекъо Казбек. Шъыпкъагъэ хэлъэу къулыкъушIэхэр дэгъоу зэнэкъокъунхэу ар къафэлъэIуагъ.

Пхъэдз идзэн шIыкIэм тетэу Iофтхьабзэм хэлэжьэрэ нэбгырэ 16-м загощи, теннис цIыкIумкIэ яIэпэIэсэныгъэрэ акIуачIэрэ къагъэлъэгъуагъ.

Апэрэ чIыпIэр къыдихыгъ гъогу-патруль къулыкъум ихэушъхьафыкIыгъэ батальон икомандир игуадзэу Кетух Руслъан, ятIонэрэ хъугъэ хэушъхьафыкIыгъэ батальоным иротэу N 1-м иинспекторэу Пэнэшъу Рустам. Ящэнэрэ чIыпIэр фагъэшъошагъ ыпшъэкIэ зигугъу къэтшIыгъэ гъэIорышIапIэм иотдел иIофышIэу Дмитрий Куликовым.

Зэнэкъокъум кIэух шъхьаIэу фэхъугъэр къулыкъушIэхэм азыфагу зэкъошныгъэ зэрилъыр ыкIи IэпыIэгъу зэрэзэфэхъухэрэр къазэрэхэщыгъэр ары.

IЭШЪЫНЭ Сусан.

Сурэтыр зэнэкъокъум щытырахыгъ.

УГСЗН ЦIЫФЫМРЭ IОФШIЭНЫМРЭ УГСЗН

IофшIэнымкIэ бэдзэрым иIофхэм язытет фэгъэхьыгъэ къэбархэр зэраIэкIагъахьэхэрэр

IофшIэн лъыхъухэрэм IэпыIэгъу зэрафэхъухэрэ, административнэ регламентым иположениехэр къызэрэдалъытэрэ шIыкIэм гъунэ лъыфыгъэным, цIыфхэм IофшIапIэхэр къафэзыгъотырэ гупчэхэм агъэцэкIэрэ фэIо-фашIэхэм афэгъэхьыгъэ къэбархэр цIыфхэми, IофшIэн язытыхэрэми нахьышIоу аIэкIэгъэхьэгъэным атегъэпсыхьагъэу IофшIэнымкIэ бэдзэрым иIофхэм язытеткIэ цIыфхэм макъэ арагъэIу.

Мыщ фэдэ къэралыгъо фэIо-фашIэхэм ягъэцэкIэн IофшIэн къафэзыгъотырэ мобильнэ гупчэхэри къыхэлажьэх. Ахэм яшIуагъэкIэ IофшIэн зимыIэхэу гупчэхэм ащатхыгъэхэм ямызакъоу, IофшIапIэ псэупIэхэм ащылъыхъухэрэми яфэIо-фэшIэ зэфэшъхьафхэр гъэцэкIагъэ мэхъух.

Республикэм имуниципальнэ образованиехэм IофшIэнымкIэ бэдзэрым иIофхэм язытет фэгъэхьыгъэ къэбархэр IофшIапIэхэр къафэзыгъотырэ гупчэхэм къащызэIэкIагъахьэщтыгъэх. Ащ фэдэ къэбархэр Интернет-амалхэм, информационнэ стендхэм арагъахьэщтыгъэх, къэбар жъугъэм иамалхэм, къэралыгъо муниципальнэ фэIо-фашIэхэр зыгъэцэкIэрэ гупчэхэм аIэкIагъахьэщтыгъэх.

ЦIыфхэм нахьышIоу макъэ ягъэIугъэным тегъэпсыхьагъэу IофшIапIэхэр къафэзыгъотырэ гупчэхэм яинформационнэ залхэм плазменнэ панельхэр, интерактивнэ сенсорнэ киоскхэр ачIагъэуцуагъэх.

Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм IофшIапIэхэр къафэзыгъотырэ къэралыгъо къулыкъум и ГъэIорышIапIи, ащ фэдэ гупчэхэу къалэхэм, районхэм ащыIэхэми «линие плъырым» ителефонхэр ачIэтых.

IофшIапIэхэр къафэзыгъотырэ къулыкъухэм япащэхэм зэIукIэ, семинар, зэхэсыгъо зэфэшъхьафхэм къащаIуагъэхэр къэбар жъугъэм ичIыпIэ амалхэмкIэ алъагъэIэсыщтыгъэх.

ЦIыфхэр IофшIапIэхэм зэраIуагъэхьэрэ административнэ регламентхэм атетэу къулыкъум Iоф зэришIэрэмкIэ цIыфхэм нахь икъоу макъэ ягъэIугъэным пае Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм IофшIэн къафэзыгъотырэ къулыкъум иофициальнэ сайтэу www.zanad.ru зыфиIорэр зэхащагъ. А сайтым къехьэх республикэм IофшIэнымкIэ ибэдзэр иIофхэм язытет, къулыкъум иIофшIэнкIэ лъэныкъо шъхьаIэхэм, фэIо-фашIэу агъэцакIэхэрэм афэгъэхьыгъэ къэбархэр, юридическэ къэбархэр, IофшIэн язытыхэрэми, IофшIапIэ лъыхъухэрэми къашъхьапэщт къэбархэр.

Адыгэ Республикэм нахь щырящыкIэгъэ сэнэхьатхэмкIэ макъэ ягъэIугъэным пае IофшIапIэ къафэзыгъотырэ къулыкъум исайт иразделэу гуадзэу «IофшIэн сылъэхъу» зыфиIорэм мафэ къэс къэбарыкIэхэр рагъахьэх.

Г. С. ЦЫГАНКОВА.
ГъэIорышIапIэм ипащ.

МэзипшIым къыкIоцI IофшIэн зимыIэхэр зэрэрагъэджагъэхэр

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэу «IофшIапIэм икъэгъотынкIэ цIыфхэм IэпыIэгъу афэхъугъэныр» зыфиIоу 2014 — 2018-рэ илъэсхэм ателъытагъэм IофшIэн зимыIэхэр егъэджэгъэнхэр е сэнэхьат гъэсэныгъэ тедзэ ахэм ягъэгъотыгъэныр къыщыдэлъытагъ.

2015-рэ илъэсым шэкIогъум и 1-м ехъулIэу нэбгырэ 807-р еджэнхэу агъэкIогъагъ, нэбгырэ 612-мэ еджэныр къаухыгъагъ, нэбгырэ 331-м ехъур IофшIапIэхэм аIуагъэхьэгъагъ, адрэхэм еджэныр лъагъэкIуатэщтыгъ.

IофшIэнымкIэ бэдзэрым нахь щырящыкIэгъэ сэнэхьат 33-р: бетонышI, водитель, котельнэм иоператор, къэрэгъул, хьалыгъугъэжъэ, пщэрыхьэкIо, почтальон, щэкIо, газ оборудованием игъэфедэнкIэ ыкIи игъэцэкIэжьынкIэ слесарь, тракторист, гъучIгъэжъэ сэнэхьатхэр ыкIи нэмыкIхэр аIэ къырагъэхьагъэх. ЕджакIо агъэкIуагъэхэм ащыщэу нэбгырэ 492-р бзылъфыгъэх (зыныбжь илъэсищ имыкъугъэ кIэлэцIыкIухэр зыпIурэ бзылъфыгъэ 29-рэ ахэм ахэт), нэбгырэ 282-р — ныбжьыкIэх, нэбгырэ 19-мэ сэкъатныгъэ яI, нэбгырэ 33-мэ пенсие къаратыгъ.

Сэнэхьат гори зыIэкъызымыгъэхьагъэхэу IофшIэн апэрэу лъыхъухэрэр, сэкъатныгъэ зиIэхэр, IофшIапIэм икъэгъотын къин къызыфэхъухэрэр, социальнэу мыухъумагъэхэр ары апэрэ чэзыоу рагъаджэхэрэр, сэнэхьат гъэсэныгъэ тедзэ зэрагъэгъотыхэрэр.

ЦIыфхэр ежь-ежьырэу Iоф горэхэм апыхьанхэм, предпринимательствэм атегъэпсыхьэгъэ сэнэхьатхэми афырагъаджэх. ГущыIэм пае, IофшIэн зимыIэ нэбгырэ 71-мэ Iоф горэхэр къызэIуахынхэм пае субсидиехэр аратыгъэх.

ГухэкI нахь мышIэми, еджэныр къызэраухырэм лъыпытэу IофшIапIэ Iуамыгъэхьашъухэрэр къыхэкIых. ЦIыфхэм IофшIэн къафэзыгъотырэ гупчэхэм яспециалистхэм мэзищым къыкIоцI а Iофыгъор зэшIуахын фае.

Урысые Федерацием щыпсэухэрэм IофшIэн къазэрафагъотырэм ехьылIэгъэ законым пенсионерхэм ягъэджэн епхыгъэ зэхъокIыныгъэхэр фашIыгъэх. Пенсием щыIэхэу, IофшIапIэ лъыхъухэу цIыфхэм IофшIэн къафэзыгъотырэ къулыкъухэм зафэзыгъазэхэрэм сэнэхьатыкIэ аIэ къырагъэхьан алъэкIыщт. ГущыIэм пае, 2015-рэ илъэсым пенсионер 33-рэ еджэнхэу агъэкIуагъ. Ахэм бухгалтер, ЭВМ-м иоператор, къэрэгъулэ, щэкIо, котельнэм иоператор, парикмахер сэнэхьатхэм зафагъасэ.

И. А. СОКОЛОВА.
Сэнэхьатым икъыхэхынкIэ, психологическэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ ыкIи цIыфхэм къэбархэр алъыгъэIэсыгъэнхэмкIэ отделым ипащ.

Зыныбжь илъэсищ имыкъугъэ кIэлэцIыкIу зиIэ бзылъфыгъэхэм сэнэхьат гъэсэныгъэ тедзэ зэрарагъэгъотырэр

Адыгэ Республикэм ис бзылъфыгъэхэм, анахьэу кIэлэцIыкIухэр зиIэхэм, IофшIэн къафэгъотыгъэныр социальнэ Iофыгъошхохэм зэу ащыщ. Зыныбжь имыкъугъэ кIэлэцIыкIухэр зиIэ бзылъфыгъэ 1002-мэ 2015-рэ илъэсым пыкIыгъэ мэзипшIым къыкIоцI АР-м щыпсэухэрэм IофшIэн къафэзыгъотырэ къулыкъухэм зафагъэзэгъагъ.

Ахэм ащыщэу нэбгырэ 203-мэ зыныбжь илъэсищ мыхъугъэ кIэлэцIыкIухэр яIагъэх.

Къэралыгъо статистикэмкIэ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ РеспубликэмкIэ ичIыпIэ къулыкъу къызэритыгъэмкIэ, илъэс 25 — 44-рэ зыныбжь бзылъфыгъэхэм япроцент 76-мэ Iоф ашIэщтыгъ. 2018-рэ илъэсым бзылъфыгъэхэм япроцент 80-мэ Iоф ашIэнэу къалъытэ.

Зыныбжь имыкъугъэ кIэлэцIыкIухэр зиIэ бзылъфыгъэхэу 2015-рэ илъэсым пыкIыгъэ мэзи 10-м IофшIэн къафэзыгъотырэ къулыкъухэм закъыфэзыгъэзагъэхэм ащыщэу 251-мэ IофшIапIэхэр къафагъотыгъэх. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 28-мэ зыныбжь илъэсищым нэмысыгъэ кIэлэцIыкIухэр апIух. Зыныбжь имыкъугъэ кIэлэцIыкIухэр зиIэ бзылъфыгъи 140-р еджэнхэу агъэкIуагъэх. Программэ гъэнэфагъэхэм адиштэу пIалъэ горэкIэ Iоф ашIэнэу зыныбжь имыкъугъэ кIэлэцIыкIухэр зиIэ бзылъфыгъэ 829-рэ аштагъ. Ахэм ащыщэу нэбгыри 152-мэ илъэсищым зыныбжь нэмысыгъэ кIэлэцIыкIухэр апIух. Бзылъфыгъэ 13-мэ Iоф горэхэр къызэIуахыгъэх.

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэу «ЦIыфхэм IофшIапIэхэм якъэгъотынкIэ IэпыIэгъу афэхъугъэныр» зыфиIоу 2014 — 2018-рэ илъэсхэм ателъытагъэм зыныбжь илъэсищым нэмысыгъэ кIэлэцIыкIухэр зыпIурэ бзылъфыгъэ 30 илъэс къэс егъэджэгъэныр къыщыдэлъытагъ. Ащ фэдэ бзылъфыгъэхэу кIэлэцIыкIухэм къадекIокIыхэрэм ыкIи IофшIэныр пызыдзэжьы зышIоигъохэм амал яI Адыгэ Республикэм иучреждениехэу сэнэхьат гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотыхэрэм ащеджэнхэу.

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмкIэ ибюджет учреждениеу «Мыекъопэ индустриальнэ техникумым» прикладной квалификациехэмкIэ гупчэу щызэхэщагъэм зыныбжь илъэсищым нэмысыгъэ кIэлэцIыкIухэр зыпIурэ бзылъфыгъэхэм сэнэхьат гъэсэныгъэ тедзэ зэрарагъэгъотыщт программэхэр къыщыхахых. Курс кIэкIхэр къэзыухырэ бзылъфыгъэхэм отпускым щэIэфэхэ IофшIэнымкIэ кулайныгъэу аIэкIэзыгъэр зыпкъ рагъэуцожьы ыкIи яшIэныгъэ хагъахьо.

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэу «ЦIыфхэм IофшIапIэхэм якъэгъотынкIэ IэпыIэгъу афэхъугъэныр» зыфиIоу 2014 — 2018-рэ илъэсхэм ателъытагъэм къызэрэщыдэлъытагъэмкIэ, 2015-рэ илъэсым декрет отпускым щыIэ бзылъфыгъэ 30-мэ сэнэхьат гъэсэныгъэ тедзэ арагъэгъотыщт. А гухэлъым пае Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет сомэ мин 303,6-рэ къыхагъэкIыгъ.

ЦIыфхэм IофшIэн къафэзыгъотырэ къулыкъухэм яспециалистхэм 2015-рэ илъэсым зэхащэгъэ уплъэкIунхэм нафэ къызэрашIыгъэмкIэ, илъэсищ зымыныбжь кIэлэцIыкIухэм къадекIокIырэ бзылъфыгъэхэм япроценти 3,8-мэ сэнэхьатэу яIэмкIэ яIэпэIэсэныгъэ зыкъырагъэIэты е IофшIэнымкIэ бэдзэрым нахь щырящыкIэгъэ сэнэхьатыр аIэ къырагъахьэ ашIоигъу.

2015-рэ илъэсым пыкIыгъэ мэзипшIым къыкIоцI илъэсищым зыныбжь нэмысыгъэ кIэлэцIыкIухэр зыпIурэ нэбгырэ 29-р еджэнхэу агъэкIуагъэх.

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо программэу «ЦIыфхэм IофшIапIэхэм якъэгъотынкIэ IэпыIэгъу афэхъугъэныр» зыфиIоу 2014 — 2018-рэ илъэсхэм ателъытагъэм къыдыхэлъытэгъэ IофтхьабзэхэмкIэ нахьыбэу шIуагъэ къатыным фэшI бзылъфыгъэхэр рагъэджэщт-рамыгъэджэщтхэмкIэ, сэнэхьат гъэсэныгъэ тедзэ арагъэгъотыщт-арамыгъэгъотыщтымкIэ IофшIэн язытыхэрэм язэгъых. Мыщ фэдэ бзылъфыгъэхэр зэрарагъаджэхэрэм дакIоу IофшIэнымкIэ бэдзэрым иIофхэм язытет программэ гъэнэфагъэхэм ахэлъэхьэнхэмкIэ амалэу щыIэхэр яхьылIэгъэ къэбархэр аIэкIагъахьэх.

КIэлэцIыкIухэр апIухэзэ Iоф ашIэн зэралъэкIыщтым, IофшIэпIэ чIыпIэ нэкIэу щыIэхэм, зыныбжь илъэсищ имыкъугъэ кIэлэцIыкIум къызэрэдекIокIырэм пае декретым щыIэ бзылъфыгъэхэр еджэнхэмкIэ амалэу щыIэхэм афэгъэхьыгъэ къэбархэр аIэкIагъахьэх мыщ фэдэ къэкIуапIэхэр къызфагъэфедэхэзэ:

— къэбар жъугъэм иамалхэр;
— цIыфхэм IофшIэн къафэзыгъотырэ мобильнэ гупчэхэр;
— Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм IофшIапIэхэр къафэзыгъотырэ къулыкъухэм яинтернет-амалхэр;
— пшэрылъыбзэ зиIэ гупчэхэмрэ цIыфхэм ясоциальнэ фэIо-фашIэхэр зэхэзыщэрэ гупчэхэмрэ ястендхэр.

2015-рэ илъэсым пыкIыгъэ мэзи 10-м къыкIоцI материал мин 11,2-рэ къыхаутыгъ. Информационнэ материалхэр ренэу агъэкIожьых.

Д. Н. КЪОХЪУЖЪ.
Сэнэхьатым икъыхэхынкIэ, цIыфхэм психологическэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ ыкIи макъэ ягъэIугъэнымкIэ отделым ипащ.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЛЫШЭ Саныет.

2015-р — ЛИТЕРАТУРЭМ И ИЛЪЭС

ЩыIэнытъэм фэраз

ЩыIэныгъэм сыд фэдэ чIыпIэ къин ригъэуцуагъэми, зыкIи ыгу ащ фыхэкIыгъэп. Сыда пIомэ икIэсагъ гъашIэр, дунаишхор, цIыфхэр ыкIи гу лъачIэм къикIырэ усэ-орэдхэр. ЗыфасIорэр цIыф лъэпкъыбэр рэхьатэу зыщызэдэпсэурэ адыгэ чIыгур, адыгэ лъэпкъыр, шэн-хабзэхэр зыгу бэшIагъэу ыштагъэу, усакIоу, зэдзэкIакIоу, урысые тхакIохэм я Союз и Адыгэ къутамэ пшъэдэкIыжь зыхьырэ исекретарэу Федор ыкъо Николай Милиди ары.

Непэ ар усэкlо чъэпхъыгъ, итворческэ чъыг дахэу зиубгъугъ, зиштагъ. Усэ тхылъ 15-м нахьыбэ ыlапэ къыпыкlыгъ.

«Сисабыигъом къыщыкlэдзагъэу литературэм сыфэщагъ ыкlи ар силlус, литературэм сырыщыl», — еlо Николай Милиди.

Мы гущыlэхэм шъорышlыгъэнэшlошlыгъэ гори зэрахэмылъым ищысэх усакlом ипроизведениехэр, тхылъыбэу къыдигъэкlыгъэр.

Николай Милиди къуаджэу Тэхъутэмыкъуае мэлылъфэгъу мазэм, 1936-рэ илъэсым къыщыхъугъ. Илъэпкъыкlэ — урым, исэнэхьаткlэ — инженер-псэолъэшl, ыгукlэ — сыдигъуи усакlо. Урысыбзэкlи, ижъырэ урым (понтийскэ) бзэкlи матхэ. Зыщыщ урым лъэпкъым, ичlынэлъэ гупсэ афэусэ, урымхэмрэ адыгэхэмрэ азыфагу илъыгъэ зэпхыныгъэ-зэкъошныгъэр итворчествэ къыщегъэлъагъо, адыгэ тхакlохэм япроизведениехэр урысыбзэкlэ зэредзэкlых. Николай Милиди иусэхэм ихэгъэгушхоу Грециери, ихэгъэгу цlыкlоу Адыгеири зэфэдэу ащегъашlох. Иусэхэр Кавказым щыпсэурэ цlыф лъэпкъхэм — адыгэхэм, абхъазхэм, ингушхэм, чэчэнхэм, осетинхэм, къалмыкъхэм абзэкlэ зэрадзэкlыгъэх пlуныгъэ осэшlу ялэу алъыти, егъэджэн тхылъхэм адагъэхьагъэх. Гущыlэм пае, ипоэмэу «Абазги» зыфиlорэр абхъазыбзэм рагъэкlуи, журналэу «Алашара» къыдэхьагъ.

Псэолъэшl-инженерэу Николай Милиди ищыlэныгъэ сыдэущтэу усэр къыхэхьагъа ыкlи ащ ыбзэ сыдигъуа къызитlэтагъэр пlомэ, уахътэмкlэ узэкlэlэбэжьын, узэплъэкlыжьын фаеу мэхъу.

Шъхьэехьыжьэжь щыlэкlэ хьылъэр зынэгу кlэкlыгъэу, зыщэчыгъэхэм ащыщых усакlом ятэжъ-янэжъхэр. Апэдэдэ ахэр Тыркуем къикlыхи, Новороссийскэ къухьэуцупlэм къызыщекlхэм, усакlом ятэ шъэожъыягъ, илъэсибл ныlэп ыныбжьыгъэр. Бын lужъугъэх, нытыхэм сабый 12 яlагъ, ахэм ащыщыгъ Николай Милиди ятэу Федори. Сабыир къэхъуи лlы хъугъэ, lофым ыlэ екlоу, цlыфхэм ахэзагъэу, иlорэ-ишlэрэ зэтехьэщтыгъ. Федор урыс пшъашъэу Иринэ шъхьэгъусэ фэхъугъ, сабыи 4 зэдагъотыгъ (тlур цlыкlузэ лlэжьыгъэ, усакlоу Николайрэ зы шыпхъурэ къэнагъэх ыкlи зыкъаlэтыгъ). Хэхэс щыlакlэр, ухэхэсыныр зэрэкъин дэдэр Федор Милиди иунагъо зэхишlэгъагъ. 1937-рэ илъэс фыртынэу «репрессиер» ахэми къанэсыгъ, хэкум рагъэкlхи, Краснодар краим ит станицэу Белая Глина агъэкlуагъэх, 1947-м Краснодар къэкlожьхи, илъэситlу нахь темышlагъэу, 1949-рэ илъэсым Казахстан ращыхи, илъэс 11-рэ къисыгъэх. Ауми, ибынхэр зэрэригъэджэщтхэм Федор пылъыгъ. Николай я 9-рэ классыр къызеухым, Краснодар къакlуи, монтажнэ техникумым илъэсиплlэ щеджагъ. Къызеухым, «Южгазпромым» ишlын хэлэжьагъ, псэолъэшlын lофхэр зыщыкlохэрэ чlыпlабэ къыкlухьагъ, ар иlофти, ыгъэцакlэщтыгъ. 1965-рэ илъэсым Николай янэ-ятэхэр Казахстан къикlыжьыгъэх, ежь Абхъазым щыlагъэти, ыдэжь къекlолlэжьыгъэх. Ау янэ чlыпlалъэр къемыкlоу, Мыекъуапэ къэкlуагъэх. Адыгеим къызэкlожьхэм, Николай инженер-псэолъэшl трестэу «Адыгпромстроим» (пащэр ХъутIыжъ А.) ыкIи «Адыгагропромстроим» (Iэшъхьэтетыр Н. Боджэкъу) инженерэу, производствэмкIэ пащэм игуадзэу Iоф ышIагъ. Къызэрэхэзгъэщыгъэу, Николай Милиди исэнэхьат гъогу пчъагъэу зэбгырыкIыщтыгъ, къэлабэми ащыIагъ, цIыфыби ылъэгъугъ. Унагъо ышIагъ, къуищ иI, ахэм ябынхэм джы сабыйхэр яIэхэ хъужьыгъэ. Арышъ, Милиди лIакъом Адыгеим зыщиушхугъ. Ежь усакIом ымакъи игъорыгъоу зиштагъ. Я 60-рэ илъэсхэм Николай тхэныр ыублагъ, 1973-рэ илъэсым иапэрэ усэ сборникэу «Песни Крита» зыфиIорэр къыдэкIыгъ, ащ ыужыIоу усэ тхылъхэу «Тахтамукай», «Зори Тахтамукая», «Понтийцы», «Абазги», композиторэу Тыкъо Къэплъанрэ Николай Милидирэ яусэ-орэдхэр зыдэт сборникэу «Край мой адыгский» зыфиIорэр, «Ветвь оливы», «Реки полнятся ручьями» къыхаутыгъэх. 2013-рэ илъэсым «Поэмы» зыфиIорэ усэ тхылъыр, поэми 5 ежь иеу ыкIи Хъурмэ Хъусен ипоэмэу «Пщэ фыжьхэм ядунай» урысыбзэкIэ Н. Милиди зэридзэкIыгъэу «Мир белых облаков» ыIоу къыдэхьагъ. УсакIом иусэ сатырхэм зэфэдэкIэ хэгъэгу шIулъэгъур ащыкIэгъэтхъыгъ, мамырныгъэм, зэфэдэныгъэм, шъхьафитныгъэм ыпсэ къафаджэу матхэ Николай Милиди. Иусэхэр зыфэгъэзагъэхэр чIышъхьашъом цIыф лъэпкъхэм гупсэфыныгъэ щыряIэныр ары.

Адыгэ Республикэм икультурнэ щыIакIэ иусэ псалъэкIэ чIыпIэ дахэ щиIыгъ Н. Милиди, ар етIупщыгъэу творческэ Iофтхьэбзэ инхэм ахэлажьэ, лIэужыкIэхэм япатриотическэ пIуныгъэ гъэлъэшыгъэным иIахь хелъхьэ. 2005-рэ илъэсым усакIом джащ пае Мамырныгъэм и Лигэ ишIухьафтын къыфагъэшъошагъ. Мы аужырэ илъэс 15-у пенсием зыкIуагъэм итворческэ гухахъо джыри къызэкIэблагъ. Николай Милиди итворчествэ джыри зы тхылъыкIэ 2015-м къыхэхьуагъ, ар литературэм и Илъэс ыкIи ТекIоныгъэшхор къызыдахыгъэр илъэс 70-рэ зэрэхъугъэм афигъэшъошагъ. «Четыре поэмы» зэреджагъэр. ЗэлъашIэрэ хэгъэгу ЛIыхъужъхэу Андырхъое Хъусен, ШIуцIэ Абубэчыр, заом шъузабэу къыгъани, зикIалэхэр зыпIужьи, езыгъэджагъэхэу Щыкъ Дуз ышъхьэ къырыкIуагъэр ыкIи зэошхом илъэхъан ленинград кIэлэцIыкIу Унэм исабыйхэр гъэбылъыгъэкIэ Бэслъэнэй къуаджэм къызэращэгъагъэхэр ыкIи ахэр адыгэхэм зэрапIужьыгъэхэр мы тхылъым поэмэ шъуашэмкIэ авторым къыщыриIотыкIыгъ.

IофшIэгъэ инэу, мэфэкI къыдэкIыгъоу **«Четыре поэмы»** зыфиIорэм пае бэмышIэу, мы илъэсым иIоныгъо Николай Милиди къалэу Мыекъуапэ иадминистрацие ыгъэнэфэгъэ литературнэ шIухьафтынэу Соловьев зэшхэм ацIэ зыхьырэр къыфагъэшъошагъ. Тыгу къыддеIэу цIыф лъэпкъхэм язэгурыIоныгъэ-зэрэлъытэ, ныбжьыкIэ пIуныгъэм хахъо фэзышIырэ усакIоу Николай Милиди тыфэгушIо, псауныгъэ иIэу, итворческэ псыхъо тапэкIи зиубгъунэу фэтэIо.

Н.Милиди иусэ тхылъэу «У вечности любви» зэрэщыкIигъэтхъэу, гупшысэ иныр, гу къэбзагъэр мыплъыкъонхэу, шIулъэгъу гъашIэр кIыхьэнэу тыфэлъаIо.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Сурэтым итыр: **усакIоу Н. Милиди.**

ТАРИХЪЫМРЭ ЩЫIЭНЫГЪЭМРЭ

ГынкIэ агъэорэ Iашэхэр

(КъызыкIэлъыкIорэр шэкIогъум и 10-м къыдэкIыгъэ номерым ит).

Гъоу — къэбарзехьэ мэкъэгъэIу. Куозэ чылэр къэзыкIухьэу, къэбарэу е унашъоу щыIэм цIыфхэр щыгъуазэ зышIыщтыгъэ хъулъфыгъ. *Гъоур къэджэ.*

Ермаф — гъомылэпщ, зекIохэм, дзэкIолIхэм ягъомылапхъэ лъыплъэу, афэзыгощырэ хъулъфыгъ.

Жъгъырыу — одыджын цIыкIу, ижъыкIэ шыIапIэм е щыгъыным бэ хъухэу пашIэщтыгъэх. Жъгъырыухэр тIэкIу зэгощэигъэхэу хьэмлэшкIо теплъэ яI, акIоцIхэм гъучI хъурэе цIыкIухэр зырызэу арысых. МыутIэхэм ялъэхъан ашIыхэу рагъэжьэгъагъ. «ЦIыф бзаджэхэр», джынэхэр макъэу къапыIукIырэм «рагъащтэщтыгъэх».

Тэуйхьаблэ пэмычыжьэу Пхъэгъугъапэм къыщычIагъэщыгъэгъэ мыутIэ хъулъфыгъэ хьадэм дычIалъхьажьыгъэгъэ шымэ апылъыгъэ шыIапIэмэ апышIэгъагъэх. Ахэм апэмычыжьэу къыщычIахыжьыгъэгъэ бзылъфыгъэ хьадэми иджанэ тедэгъагъэх. ЛIэшIэгъу гупчэхэм ялъэхъан жъугъэу агъэфедэщтыгъэх.

Этнографие пкъыгъо зырызхэу къэдгъотыжьхэрэм апышIагъэхэу къыхэкIых. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей чIэлъ токъмакъым (ыпакIэ къутым хъурае пышIыхьагъэу Iэшэ онтэгъу) джэрз жъгъырыухэр пшъэхъу кIакохэмкIэ пышIагъэх.

Саусырыкъо Шъэофыжь Iэпшъабгъо езэонэу зигъэхьазыры зэхъум, ишэу Тхъожъые иушъыйкIэ, исэкурэ ишыIапIэхэмрэ жъгъырыу 800 апишIэгъагъ, хъэдэн плъыжьхэри ахишIэгъагъэх. *«Жъгъырыу-сырыу» ригъаIоу кондэ къогъум къыкъолъэти, шэу ипый зытесыр зегъащтэм, кIэпкIишъ, тесыр къызырырегъэдзыхым Саусырыкъо шъхьарылъадишъ ыукIыгъ». **«Нартхэр»**, т.11.*

Жъгъырыун (мэжъгъырыу) — жъгъырыу, одыджынкIэ макъэ бгъэIун.

ЗэолIзэIукI — дзэ пащэхэм е дзэу зэрэугъоигъэмэ ашIырэ зэIукI.

Къамылыбжъ псышъуалъ — къамылым е бжъакъом хэшIыкIыгъэ псышъуалъ. Ащ ыкIоцI нэкIы, ышъхьашъо зэфэдэкIэ гъонэ жъгъэйхэр хэхыгъэх. ИжъыкIэ темэныпсым е псыхъопсым ешъохэ зыхъукIэ, шIойхэр дырамышъунхэу, къамылыбжъэр хагъэбыти, псыр разызэ ешъощтыгъэх. НахьыбэрэмкIэ темэнхэм, псыIушъохэм ащыпсэущтыгъэ адыгэхэм агъэфедэщтыгъэ. Iузэжъу (Азов) хым Iулъэшъогъэ темэнхэм аIутыгъэ Iуашъхьэхэр затIыхэм, бжъакъомэ ахэшIыкIыгъэ къамылыбжъэхэр археологхэм къачIахыгъэх. Ахэр я XVI-рэ лIэшIэгъум агъэфедэщтыгъэх. Тилъэхъанэ къамылыбжъ зыфаIорэр пхъэм хэшIыкIыгъэ лэгъэжъые гъэлагъэу Iэгубжъэр ары. ПсыхьэбэщхэмкIэ псыр къахьэу зыщэтым, псыр щалъэмэ къарымыкIутынэу, а пхъэ лэгъэ цIыкIухэм ачIэхэр дэгъэзыягъэхэу ахалъхьэщтыгъэх. Зыгорэ псыфалIэ лIэу псыхьэм къызыIукIэкIэ, псышъхьэм телъ IэгубжъэмкIэ къыхихыти, решъощтыгъэ.

Къошъодж / къошъозеф — зы къошъобэщыми, тIуми ыIыгъэу къуашъор е къухьэр псым щызезыфэрэ цIыф.

КъошъолI — хыдзэлI, къухьэм исырэ зэолI къызэрыкIохэм ащыщэу зы нэбгыр, хыдзэлIмэ язырэр.

Къыблэмамэ — чIыопсым илъэныкъохэу темырыр, къыблэр, къокIыпIэр, къохьапIэр къэзыгъэлъэгъорэ Iэмэ-псым.

Къыикъ — зэшIошIапIэ имыIэу къэгъэщыгъэу хъурэе ныкъу, щэбзэпкъым ехьщырэу къэгъэщыгъэр.

ТЭУ Аслъан.

ТЭУ Нуриет.

(Джыри къыкIэлъыкIощт).

ЦIыфхэр ригъэблэгъэщтых

Адыгеим ыцIэкIэ сенаторэу Хъопсэрыкъо Мурат 2015-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 1-м Урысые политическэ партиеу «Единэ Россием» и Тхьаматэу Д.А. Медведевым ишъолъыр общественнэ приемнэ цIыфхэр щыригъэблэгъэщтых. Общественнэ приемнэр зыдэщыIэ чIыпIэр: къ. Мыекъуапэ, ур. Краснооктябрьскэр, 4. Сыхь. 11.00-м къыщегъэжьагъэу 14.00-м нэс цIыфхэр рагъэблэгъэ-щтых. ПэшIорыгъэшъэу телефонхэу **8-909-470-31-86-мкIэ, 8-985-767-75-09-мкIэ** зарагъэтхын алъэкIыщт.

Нэбгырэ 367-рэ ауплъэкIугъ

Адыгэ республикэ клиническэ онкологическэ диспансерым имобильнэ бригадэ Мыекъопэ районым мазэрэ щыIагъ. ПсэупIэхэу Каменномостскэм, Табачнэм, Абадзехскэм, Пролетарскэм, Дахъо ащыпсэурэ нэбгырэ 367-рэ а уахътэм къыкIоцI врачхэм ауплъэкIугъ. Ахэм ащыщэу нэбгыри 3-мэ адэбз уз яIэу къыхагъэщыгъ. Мы узым пэблагъэу нэбгырэ 29-рэ агъэунэфыгъ, нэмыкI узхэр нэбгыри 185-мэ къахагъотагъэх.

УплIэкIунхэр зашIыхэхэ уж узхэр къызхагъэщыгъэхэр зэрзекIощтхэр, зэкIолIэщт врачхэр къафаIотагъэх.

(Тикорр.).

ОСАГО-р. Уасэхэр

ОСАГО-м иполисхэм ауасэ джыри къыхагъэхъуагъ. ШэкIогъум къыщегъэжьагъэу ащ фэдэ унашъоу ашIыгъэм кIуачIэ иIэ зэрэхъугъэр Урысыем и Гупчэ Банк (ЦБ) ипащэхэм къаIуагъ. Тарифхэр процент 40 — 60-м нэсэу къаIэтыгъэх, полисхэм ауасэ сомэ мини 6-м нэсыгъ.

Илъэс къэс страховкэм лъатырэ ахъщэм къызэрэхэхъощтым игугъу тапэкIэ къашIыгъахэу щытыгъ. Аужырэ гъэтхэ къыхэхъогъум бжыхьэ нэс джыри процент 30-кIэ ар къаIэтынэу къаIогъагъ, ау къызэраIэтыгъэр процент 40, шъолъыр зэфэшъхьафхэм процентэ 100-м ащынэсыни ылъэкIыщт.

Страховкэр зыосэщтыр гъэнэфэгъэнымкIэ тарифхэр къызэзыхьырэр Урысыем и Гупчэ Банк ары. Ащ нэмыкIэу полисым ыуасэ цIыфыр зыщыпсэурэ шъолъырым шаштэгъэ коофициентыми епхыгъ.

ЗэрэкъэралыгъоУ ЦБ-м къыгъэуцугъэ тарифхэр щызэфэдизхэми, шъолъыр зэфэшъхьафхэм ащаштэгъэ коофициентхэр зэрэзэтекIыхэрэм къыхэкIэу страховкэм лъатырэ уасэри зэфэдэп. Шъолъыр 11-мэ коофициентхэм ащыхагъэхъуагъ, шъолъыр 11-мэ ащыхагъэкIыгъ.

ОСАГО-м ыуасэ къызэрэхэхъуагъэр Урысыем истраховщикхэм я Союз ипрезидентэу Игорь Юргенс къыIотагъ. Страховой полисхэр къызыраргъэжьагъэм къыщегъэжьагъэу уасэр сомэ мини 6-м нэсыгъ. Джащ фэдэу автомобилистхэм къаратыжьырэ ахъщэри фэдитIукIэ нахьыбэ хъугъагъэ. 2003-рэ илъэсым зимашинэ фыкъуагъэхэм сомэ мин 18 — 20 къаратыжьыщтыгъэмэ, ар мин 60-м нэсыгъагъ. Аужырэ осэ къыхэхъогъум цIыфхэм мыхъо-мышIагъэ гъогум къащыщыпIымэ, япсауныгъэ зэрэзэщыкъуагъэм фэшI сомэ мин 500-м, зэрарэу къафихьыгъэм пае мин 400-м нэсэу ахъщэ къаратыжьынэу тыраубытагъ.

ПчъагъэхэР иных, ау ащ къикIырэп водитель пэпчъ ащ фэдиз ахъщэ къыратыжьынэу, ар зэлъытыгъэщтыр къыщышIыгъэмкIэ лъэныкъо пстэури къызэрэдэлъытэрэр ары.

ИкIыгъэ илъэсым еIылъытыгъэмэ тызхэт илъэсым иапэрэ мэзипшI ОСАГО-м иполис зыщэфыгъэ цIыфхэм япчъагъэ къыщыкIагъ. Полисыр зэрэлъапIэм къыхэкIэу полис бланк нэпцIхэр къэзыщэфыхэрэм япчъагъэ хэхъуагъ. Нэбгырэ миллионитIурэ ныкъорэм полис нэпцIхэр къащэфыгъэх, страховкэ арагъэшIыгъахэп е ащ ипIалъэ имыкIыэ, нахьыжьэу харагъэгъэхъуагъ.

Полис «гъушъэ» къызщыуащэу щыIэ страховой компаниехэр, тапэкIи зэрэщытыгъэу, макIэх. Полисыр илъэс къэс зэбгъэгъотын фае, ащ пае зы мэзэ лэжьапкIэ яптыщт, унагъомкIэ ар макIэп. Полис нэпцIым лъыптыщтыр бэкIэ нахь макI — сомэ 500-м къыщегъэжьагъэу минитIум нэс. ШъыпкъэУ ащ фэдэ полис пIыгъэу ГАИ-м иIофышIэхэм укъагъэуцумэ, тазыр пIахыщт, уимашинэ нэмыкI горэм еутэкIыми, о уиахъщэ хэплъхьанэу хъущт. Ау ащ фэдэ бэрэ къыхэкIырэп. Полис нэпцIхэр аужырэ лъэхъаным хэбзэ полисхэм афэдэ шъыпкъэхэу ашIыхэ хъугъэ. Ахэм ауаси джыри къаIэтыщт. ЦБ-м фэдэу, уасэм къыхахъо къэс, тхылъ нэпцI зыщэрэм ифеди хэхьа.

ЫпшъэкIэ къызэрэтIуагъэу, ОСАГО-м итариф лъапсэ фэзышIырэр ЦБ-р ары. Страховой компаниехэм ащ бэрэ зыфагъэзагъ уасэхэм къахигъэхъонэу, джащ фэдэу автостраховщикхэри бэрэ ащ фэтхьаусыхагъэх ыкIи лъэIу тхылъхэр фатхыгъэх къыхимыгъэхъонэу. Гупчэ Банкыр предпринимательхэу страховой компаниехэр къызэIузыхыгъэхэм агоуцуагъ. Страховкэм ыуасэ зэрэхигъэхъуагъэр цIыфхэм ахъщэу аратыжьырэм зэрэхэхъуагъэм, автомобилэу къутагъэхэм ахальхьэрэ пкъыгъохэр къызэрэлъэпIагъэхэм ЦБ-м арепхы.

Къэтефэрэ ахъщэм фэдиз къаратжьа адэ автомобилистхэм? УрысыемкIэ автостраховательхэр къэухъумэгъэнхэмкIэ Ассоциацием ипащэу Николай Трюниным къызэрэхигъэщырэмкIэ, икIыгъэ 2014-рэ илъэсым страховой компаниехэм уасэхэр къамыIэтыгъагъэхэми, рынкэм къыщалэжьыгъэ мылъкур афирикъунэу щытыгъ. Полисхэм ящэн сомэ миллиарди 150-м ехъу къыпэкIэкIогъагъ, къафыхэкIыгъагъ, ащ щыщэу миллиард 90-р ары цIыфхэм аратыжьыгъэр. Ар аратыжьын фэягъэм ипроцент 59-рэ нахь хъурэп, хабзэу щыIэмкIэ, аугъоигъэм ипроцент 77-р ары цIыфхэм аIэкIэхьажьынэу щытыр. Сомэ миллиард 27-р тыда зыхэхьагъэр?

Гъатхэм зэрэщытыгъэм фэдэу джыри автострахованиер шIэ-хэу къыпфашIыщтэп, полисым ыуасэ имыкъоу уипсауныгъэ е уимылъку страховать пшIын фаеу страховательхэм къырагъэкIы.

Автомашинэр илъэсыбэ хъугъэу зезыфэрэ хьулъфыгъэм къытиIуагъ страховкэ ышIыным пае страховой компанием мэфэ заулэрэ зэрэкIуагъэр, мэфэ ныкъом нэбгыри 4 — 5-м нахьыбэм полисхэр къыдахын зэрамылъэкIырэр. Сыд фэдэ ушъхьагъу къыфагъотыгъэми, сомэ мини 7 ехъу Iахыгъ.

— Сэ къалэм щысымыгъэшIэу нэмыкI псэупIэ горэм сыкIогъагъ. Машинэм нэмыкIэу сызфэмые страховкэхэр полисым игъусэу къысфашIынэу къысаIогъагъ. СызэрашIомыкIыщтыр ыкIи Iофэу сшIэрэр зыфэдэр зашIэм «Iэсэжьыгъагъэх», — къытиIуагъ кIэлэ ныбжьыкIэу Аслъан.

— СимашинэкIэ зыми семыутэкIыгъэу щытыми, автостраховкэр сомэ 7550-кIэ къысфекIугъ, — ыгу къеоу къытфиIотагъ Игорь.

— Сэ сомэ минитIукIэ полис къэсщэфыгъ. Зыми джыри сыкъигъэуцугъэп ыкIи сигъэпщынагъэп. Ау угу кIэшIагъэу къэпкIухьаныр къин, уипсауныгъэкIэ изэрар къэкIо, — еIо сабиитIу зыпIурэ хъулъфыгъэм.

— МашинэкIэ узекIонэу уфаемэ ОСАГО-р ябгъэшIын фае. ТимыщыкIэгъэ лъэныкъохэр къытпарэмышIэхи полисхэр къыдэтхыщтых, тыдэ тыкIона? Ау тапэкIэ зы мафэкIэ страховкэр ядгъэшIыщтыгъэмэ, джы уфэмыежьы охъуфэкIэ улъыкIон фаеу мэхъу, — илъэсипшI хъугъэу автомобилыр зыгъэфедэрэ бзылъфыгъэм къытиIуагъ.

ЦIыфхэм агу зэпакIышъ, уахътэу тырагъэкIуадэрэр ашIуабэу уасэу къараIорэр языгъэрэр нахьыб. ТапэкIи фэдэу, мытэрэзэу къызэрадзэкIохэрэр аушъэфы, тхьаусыхэ тхылъэу атхырэр макIэ, судым зыфэзгъазэхэрэр зырыз дэд.

ЕгъэзыгъэкIэ полис уасэр нахьыбэу зэрарагъэтырэм фэгъэхьыгъэу Роспотребнадзорым икъутамэу Адыгеим щыIэм потребительхэм яфитыныгъэхэр къэзыухъумэрэ иотдел ипащэу Кьэрдэнэ Рэщыдэ нахьыбэрэ закъыфагъазэ хъугъэмэ теупчIыгъ. Ащ иджэуап кIэкIыгъэ.

— Нахьыбэп, мэкIэ дэд джы къытэуалIэрэр. Тэ IэпыIэгъу тафэхъуным тыфэхьазырми, цIыфхэм ашъхьэ иIофхэр къаухъумэнхэм джыри есагъэхэп.

Полисыр къыдэзыхырэ цIыфым ащ тедзагъэу ипсауныгъи имылъкуи страховать ымышIынэ фит, страховой компаниеми, хабзэу щыIэхэм атетэу, ар къыримыщэн фитэп. Ахъщэ лые зэрагъэтыгъэхэм Федеральнэ антимонопольнэ къулыкъум икъутамэу Адыгеим щыIэм зыфарэгъаз. Е ЦБ-м, Национальнэ банккIэ Мыекъуапэ ащ щеджэх, кIохэмэ ахъщэ лыеу арагъэтыгъэр охътэ кIэкIыкIэ цIыфым къырарагъэтыжьыщт. Джащ фэдэу страховщикэу ОСАГО-м иполис изакъоу цIыфым къыфизымытхыкIыгъэм тазыр рагъэтын алъэкIыщт.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Тхьамафэм ихъугъэ-шIагъэхэр

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ къызэритырэмкIэ, шэкIогъум и 2-м къыщегъэжьагъэу и 8-м нэс республикэм бзэджэшIэгъэ 48-рэ щызэрахьагъ. Ахэр: хъункIэн бзэджэшIагъэу 1, бзылъфыгъэм ебэныгъэхэу 1, гъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIэгъи 5, тыгъуагъэхэу 27-рэ, нэмыкIхэри. Экономикэм ылъэныкъокIэ хэбзэгъэуцугъэр гъогогъуи 4-рэ аукъуагъэу хэбзэухъумэкIо къулыкъухэм къыхагъэщыгъ. БзэджэшIагъэ зезыхьэгъэ нэбгырэ 36-рэ агъэунэфыгъ, зэхафын алъэкIыгъэр процент 75-м кIахьэ.

БлэкIыгъэ тхьамафэм Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шIэгъи 8 къатехъухьагъ. Ахэм нэбгыри 2 ахэкIодагъ, нэбгыри 10-мэ шъобжхэр атещагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кIэрысхэу водитель 53-рэ къаубытыгъ, гъогурыкIоным ишапхъэхэр гъогогъу 3308-рэ аукъуагъэу къыхагъэщыгъ.

Илъэс 15-рэ хьапсым чIэсыщт

Илъэсэу тызыхэтым ибэдзэогъу мазэ АР-м хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ икъулыкъушIэхэм оперативнэ къэбар къаIэкIэхьагъ. Тэхъутэмыкъое районым ичIыпIэ горэм амыгъэунэфыгъэ цIыфым наркотикхэр щигъэбылъынхэ ылъэкIыщтэу. ХэбзэухъумакIохэм зэхащэгъэ оперативнэ-лъыхъон Iофтхьабзэхэм яшIуагъэкIэ, илъэс 27-рэ зыныбжь кIэлакIэу поселкэу Яблоновскэм щыпсэурэр къаубытыгъ. Полицейскэхэм зэрагъэунэфыгъэмкIэ, гаражнэ-псэолъэшIын кооператив горэм бзэджашIэм гъэбылъыпIэ щишIыгъ. Гаражхэм азыфагу щагъэбылъыгъэ Iалъмэкъыр полицейскэхэм къагъотыгъ, ащ пакет зэкIоцIыщыхьагъэхэр илъыгъэх. Эксперт-криминалистхэм зэрагъэунэфыгъэмкIэ, синтетическэ нэшанэ зиIэ наркотикыр килограмм 15 фэдиз хъущтыгъэ. Специалистым зэрилъытагъэмкIэ, мыщ фэдэ зы грамм пэпчъ дозэ 20 фэдиз хэпшIыкIын плъэкIыщт. ЗэкIэ наркотикэу Iалъмэкъым илъыгъэм сомэ миллион 35-рэ ыуасэу экспертхэм къаIуагъ. Мы бзэджэшIагъэм епхыгъэу уголовнэ Iоф къызэIуахыгъ, нэужым къызэрэнэфагъэмкIэ, кIэлэ ныбжьыкIэм гъунэгъу шъолъырхэм наркотикыр ащищэщтыгъэ, Адыгеими а «бизнесыр» щыригъэжьэн гухэлъ иIагъ. БзэджашIэм лажьэ зэриIэр следствием ыгъэунэфыгъ, хьыкумым унашъоу ышIыгъэмкIэ илъэс 15-рэ хьапсым чIэсыщт.

Пенсионерыр зыгъэделагъэхэр къаубытыгъэх

Адыгеимрэ Владимирскэ хэкумрэ яхэбзэухъумэкIо къулыкъухэм зэхащэгъэ оперативнэ Iофтхьабзэхэм яшIуагъэкIэ илъэс 90-рэ зыныбжь пенсионерэу Мыекъуапэ щыпсэурэм ылъэныкъокIэ гъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIагъэ зезыхьыгъэхэр къаубытыгъэх. ЧъэпыогъуМ и 31-м мыщ епхыгъэ къэбар полицием икъэлэ отдел идежурнэ часть къыIэкIэхьагъ. Зыныбжь хэкIотэгъэ пенсионерым къызэриIотагъэмкIэ, гъэпцIагъэкIэ сомэ миллион 1,6-рэ шIуатыгъуагъ.

Пенсионерым ахъщэр къызщырихыгъэ банк организациехэм апэблагъэу щыт видеокамерэхэм тыратхагъэхэр полицейскэхэм зэуплъэкIум, бзэджэшIагъэр зезыхьан зылъэкIыщтэу зэгуцафэхэрэр зэрысхэ машинэр къыридзагъ. Ащ номерэу пылъхэмкIэ автотранспортыр Москва дэт автосалон горэм зэриер къыхагъэщыгъ. Оперативнэ-лъыхъон Iофтхьабзэхэм къадыхэлъытагъэу республикэм иполицейскэхэр Москва кIуагъэх. Видеокамерэм тыритхагъэмкIэ салоным илъыкIохэм бзэджэшIэ нэбгыритIур къашIэжьыгъ. Мыекъуапэ къызэкIыжьхэм ыуж, машинэу зэрысыгъэхэр салоным ратыжьыгъ, ау нэмыкI бэджэндэу аштагъ. Автомобилым хэт системэу «ГЛОНАСС» зыфиIорэм къызэригъэлъэгъуагъэмкIэ, мы уахътэм бзэджашIэхэр къалэу Владимир щыIагъэх. А мэфэ дэдэм ахэр къаубытыгъэх. Зыр Краснодар краим щыщ, адрэр Ставрополь краим щэпсэу. БзэджашIэхэр къызалъыхьухэм ахъщэ нэпцIхэр (сувенирнэ купюрэкIэ заджэхэрэр) къапкъырахыгъэх. НэбгыритIур Адыгеим къагъэсыгъ, ахэм апэшIыкъокIэ оперативнэ-зэхэфын Iофтхьабзэхэр рагъэкIокIых.

МЫХЭР УИЦIЫФЫХ, АДЫГЕИР!

Фэбагъэу апэбгъохырэм къыпфегъэзэжьы

Илъэс 50-м ехъу тешIэжьыгъэми, непэ фэдэу сынэгу къыкIэуцожьы Мыекъуапэ дэт республикэ гимназием (а лъэхъаным щытхъушхо зыпылъ хэку еджэпIэ-интернатэу ар щытыгъ) щыкIорэ пчэдыжь линейкэм тэщ нахьыжъ кIэлэеджэкIо-пионерхэм октябрятэ тызэрэхъугъэр къэзыушыхьатырэ жъогъо плъыжь цIыкIухэр къызэрэщытхалъхьэгъагъэхэр. Сынэ тесымыхэу къысэкIолIэгъэ пшъэшъэжъые къопцIэ гохьым сеплъыщтыгъ къысфигъэшъошагъэмкIэ сыфэразэу. Ежьыри къысIущхыпцIи, къыдеджэхэрэм ахэхьажьыгъ. Ар я 6-рэ классым ис Блэгъожъ Санятыгъ. Джащ къыщегъэжьагъэу гуфэбэныгъэ горэ фэсшIыгъэу еджэпIэ щагур арыми, шхапIэр арыми, зыслъэгъукIэ, гу къызлъесымыгъатэу нэшIукIэ сылъыплъэжьыщтыгъ. Дэгъоу зэреджэрэм дакIоу шынкIыгъэрэ Iэдэбрэ хэлъыгъ, зэIукIэ горэ щыIэми, ыцIэ ренэу дахэкIэ къыраIощтыгъ...

Илъэс еджэгъухэм ауж охътабэ тешIэжьыгъэу кIэлэцIыкIу врач Iазэу хъугъэ Къэрэтэбэнэ Санят дэжь сипшъэшъэжъые сщэнэу хъугъагъэ. Пстэуми апэу гу зылъыстэгъагъэр игушIубзыугъэ зыпарэкIи къызэрэкIимычыгъэр ары. Такъикъ заулэрэ тызызэдэгущыIэ нэуж сигумэкI зыдэхъугъэр сымышIэу ыпашъхьэ сисыгъ. Джащыгъум нахь къызгурыIуагъ уврач дэгъуным, шIэныгъэм нэмыкIэу гуфэбэныгъэшхуи зэрищыкIагъэр, ны-тыхэм гущыIэу апэбгъохырэм мэхьанэшхо зэриIэр.

Республикэм ис врач анахь Iазэхэм ахалъытэу, педиатриемкIэ ыкIи кIэлэцIыкIу эндокринологиемкIэ апшъэрэ категорие зиIэ, щытхъуцIэхэу «Адыгэ Республикэм псауныгъэм икъэухъумэнкIэ изаслуженнэ IофышI», «Отличник здравоохранения», «IофшIэным иветеран» зыфиIохэрэр, Адыгеим имызакъоу, УрысыемкIи щытхъу тхылъыбэ къызыфагъэшъошэгъэ, илъэс 45-рэ кIэлэцIыкIухэм япсауныгъэ фэлэжьэгъэ Къэрэтэбэнэ Санят Уцужьыкъо ыпхъум ыныбжь илъэс 70-рэ зыщыхъурэм гущыIэгъу тыфэхъугъ.

— Санят, укъызэрыхъухьэгъэ унагъом къыщедгъэжьэн.

— Сятэу Блэгъожъ Уцужьыкъорэ сянэу ФатIимэтрэ цIыфышIухэу, агукIи ятеплъэкIи дахэхэу щытыгъэх. IофшIэным емызэщхэу, сабыи 9 зэрыс унэгъо зэгурыIожьым нэхъой зэрилъыщтым дэмышъхьахыхэу, нэгуихыгъэхэу щытыгъэх. ШIоу ежьмэ ахэлъыр ясабыйхэм зэрахалъхьащтым ехъурэ Iоф яIагъэп. ЗэкIэхэри рагъэджагъэх, унэгъо дахэхэри ашIагъэх.

— Врач сэнэхьатым сыдэущтэу укъыфэкIонэу хъугъа?

— Илъэси 6 нахь сыныбжьыгъэп а сэнэхьатым сыкIэхъопсэу, сыджэгу хъуми зызгъэврачэу зысэублэм. TIэкIу-тIэкIузэ симурад сыфакIощтыгъ. Гурыт еджапIэр 1966-рэ илъэсым къызысэухым Пшызэ медицинэ институтэу Дзэ Плъыжьым ыцIэкIэ щытым сычIэхьагъ ыкIи сегугъузэ илъэси 6 ащ сыщеджагъ. Институтым ыуж хэку кIэлэцIыкIу сымэджэщым врач-интернэу IофшIэныр щысыублагъ. Интернатурэм ыуж хэку кIэлэцIыкIу консультативнэ поликлиникэм пащэ сыфашIыгъ. Ау сэ ренэу сыгу рихьыщтыгъэр стационар Iэзэн Iофыр арыти, бэ темышIэу а 1-рэ отделением ординаторэу Iоф щысшIэу езгъэжьагъ. КъэхъугъакIэхэм къащыублагъэу илъэси 3 хъугъэхэм анэсэу тяIазэщтыгъ. Сэ кIэлэцIыкIухэр лъэшэу шIу сэлъэгъухэти, сиуахъти, сишIэныгъи, скIуачIи сашъхьамысэу Iофым зестыгъ.

— А Iоф мыпсынкIэмкIэ хэта щысэ пфэхъугъэхэр, къыбдеIагъэхэр ыкIи узфэразэхэр?

— Синасып къыхьыгъэу сэлъытэ шIэныгъэ куурэ IэпэIэсэныгъэрэ зыхэлъ врачхэм садэлэжьэнэу зэрэхъугъэр. Ахэр: Мирошниченко Галина Александр ыпхъур (кIэлэцIыкIу сымэджэщым иврач шъхьэIагъ), Тебенева Регина Петр ыпхъур (врач шъхьаIэм игодзагъ), Зайцева Антонина Иван ыпхъур (а 1-рэ кIэлэцIыкIу отделением ипэщагъ) ыкIи нэмыкIхэр.

Ахэр зэкIэ щысэтехыпIэ сфэхъугъэх Iофэу бгъэцакIэрэм узэрэфыщытын, кIэлэцIыкIухэм янэ-ятэхэм узэрадэгущыIэн, узхэтхэм уагурыIон зэрэфаемкIэ. Бэ сызфагъэсагъэр, лъэшэуи сафэраз.

— «ШIэныгъэ икъу зэзгъэгъотыгъэ» пIоу укъызэтеуцомэ хъунэу олъыта?

— Укъызэтеуцо хъухэнэу щытэп, ащыгъум ауж укъинэщт. Сэри джащ пае сымышъхьахэу ренэу сыздэлэжьэжьыщтыгъ. Педиатрием илъэныкъо зэфэшъхьафхэмкIэ: кIэлэцIыкIу эндокринологиемкIэ, медицинэ генетикэмкIэ, псауныгъэм икъэухъумэн изэхэщэнкIэ курсхэм сащыIэщтыгъ. КIэлэцIыкIу сымэджэщым сыщылажьэ зэхъум IэнэтIэ зэфэшъхьафхэр згъэцэкIагъэх. 1979-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу непэ къызнэсыгъэм кIэлэцIыкIу эндокринологэу Iоф сэшIэ. 1984-рэ илъэсым къыщыублагъэу 2009-рэ илъэсым нэс республикэ клиническэ кIэлэцIыкIу сымэджэщым иврач шъхьаIэ сыригодзагъ. Джащыгъум Iофтхьабзабэ зэшIотхын фаеу хъугъагъэ. Ащ елъытыгъэу сыздэлэжьагъэхэу, къыздеIагъэхэу, инэу сызфэразэхэм ащыщых врач шъхьаIэу щытыгъэхэ ГутIэ Руслъанрэ Шъхьэлэхъо Байзэтрэ, врачхэу Ангелина Огородовар, Пщыпый Сарэ, Нэгъой Розэ, Гъогъо Жанэ ыкIи нэмыкIыбэхэр.

— Уишъхьэгъусэу Асфари тызщеджэгъэ еджапIэм чIэсыгъ. Идахэ ехъу зэхэтхыгъэп. Унэгъо зэгурыIожь гупсэф зэдэшъушIагъ: Асыети, Ирини, Азэмати къышъукIырыплъыгъэх, унэгъо дахэхэр яIэ хъугъэ. Пхъорэлъф цIыкIухэми шъугу къыдащае. Непэ уимэфэкI ехъулIэу сыд къапIомэ пшIоигъор?

— Сыд фэдэми, узфэгъэзагъэ хъурэ Iофым угу факIоу, удэмышъхьахэу къыптефэрэр бгъэцакIэмэ, Io хэлъэп, цIыфхэм апэбгъохырэ фэбагъэм къыпфигъэзэжьыщт.

— Опсэу, Санят, уахътэ къызэрэтфыхэбгъэкIыгъэм пае. Сэри сигуапэу сыпфэгушIо, уипсауныгъэ къыкIимычэу, уибын-унагъо удатхъэу, цIыфхэм уалъытэу бэрэ, бэрэ джыри ущыIэнэу пфэсэIо.

— Тхьауегъэпсэу.

ТХЬАРКЪОХЪО Сафыет.

Къэрэтэбэнэ Санят сэмэгумкIэ ящэнэрэу щыс.

НасыпышIу

Блэгъожъ Уцужьыкъо иунагъо къихъухьэгъэ сабыи 9-мэ Санят анахьыкIагъ. Ащ къыхэкIэу агъашIоу, алъытэу, шышыпхъухэр дэгъоу къыфыщытыгъэх, ежьыри хъупхъэ цIыкIоу, къымыгъэукIытэжьхэу псэугъэ. Санятэ ахэм акIырыплъызэ еджагъэ зэрэхъущтым ыуж итыгъ. Сабыйхэр зэрикIасэхэм къыхэкIэу, Краснодар дэт мединститутыр къыухыгъ, джы къызнэсыгъэм кIэлэцIыкIу сымэджэщым щэлажьэ.

Санят янэ фэдэу Iасэу, Iушъабэу, гукIэгъур къебэкIэу мэпсэу. Джары «Янэ еплъи ыпхъу къащэ» адыгэхэм зыкIаIорэр.

Ятэу Уцужьыкъо нэшъукъое колхозым лэжьэкIо чанэу хэтыгъэмэ ащыщыгъ. Иунэгъошхо зыми щимыгъакIэу, исабыйхэм апшъэрэ сэнэхьат зэраригъэгъотыщтым пылъыгъ ыкIи къыдэхъугъ.

Санятрэ сэрырэ тызэшыпхъу шъыпкъэм фэдэу, тызэлэгъоу, тыдэ тыкIоми тызэкIыгъоу тиныбжьыкIэгъур кIуагъэ. Тятэжъхэр зэшыгъэхэти, илъэс пчъагъэм зы унагъоу зэхэсыгъэх. Сабый плIырыплI яIэу зызэхэкIхэми, зэкIэлъырысыгъэх, яхъяри якъини зэу псэугъэх.

ЗэшитIоу Уцужьыкъорэ Исмахьилрэ нэбгырэ 300 Iэпэ-цыпэ къатекIыгъ. Ясабыйхэми ны-тыхэр къагъэукIытэжьыгъэхэп. Ахэм къатекIыгъэ сабыйхэм тэри такъыхиубытагъ.

Санят шъхьэгъусэ фэхъугъэ Къэрэтэбэнэ Асфар Афыпсыпэ кIэлэ Iасэу, Iушъабэу щыт. Сабыищ зэдапIугъ. Джы пхъорэлъф цIыкIухэм япIун яIахь хашIыхьэ. Ныбжьыр хэкIотагъэми, хэбзэ Iоф ашIэнэу джыри амал яI.

СафэлъаIо Къэрэтэбанэхэм яунагъо хъярыр къебэкIэу, ясабыйхэм адатхъэхэу Тхьэм ариIолIагъэм фэдиз къагъэшIэнэу!

БЛЭГЪОЖЪ Сафыет.

Егъэджэн IофшIэным иветеран.

СПОРТЫМ ЩЫЩIЭРЫIОХЭР

«Адыгэ макъэм» къызэрэхиутыгъагъэу, Европэм дзюдомкIэ изэнэкъокъу Ереван щыкIуагъ. Дэеу зэхэзыхыхэрэм азыфагу щызэхащэгъэ зэIукIэгъухэм Беданэкъо Заур дышъэ медалыр къащыдихыгъ. Адыгеим илIыкIохэм Мыекъуапэ къызагъэзэжьым гущыIэгъу тафэхъугъ.

Дышъэр къызихьыкIэ зигъэрэхьатырэп

— Европэм изэнэкъокъу хэгъэгу 17 хэлэжьагъ, — къытиIуагъ Адыгэ Республикэм дзюдомкIэ икIэлэцIыкIу-ныбжьыкIэ спорт еджапIэ итренерэу Беданэкъо Байзэт. — Килограмм 81-м нэс къэзыщэчырэмэ Заур ябэныгъ. Украинэм, Бельгием, нэмыкIхэм яспортсменхэм атекIуагъ. Дышъэ медалым икъыдэхын фэгъэхьыгъэ кIэух зэIукIэгъум Францием къикIыгъэм щенэкъокъугъ.

Адыгеим ибатыр «къабзэу» къыхьыгъ, дышъэ медалыр къыфагъэшъошагъ. Заур итренерыр ят, ащи мэхьанэ имыIэу тлъытэрэп. Ятэшэу Рэмэзани тренер-кIэлэегъадж.

— Беданэкъохэм тагъэгушIо, — зэдэгущыIэгъур лъегъэкIуатэ Адыгэ Республикэм дзюдомкIэ ихэшыпыкIыгъэ командэ итренер шъхьаIэу Бастэ Сэлым. — Рэмэзанрэ Байзэтрэ агъэсэрэ кIалэхэр Урысыем ихэшыпыкIыгъэ командэхэм ахэтых. Беданэкъо Заур Сурдолимпийскэ джэгунхэу Болгарием щыкIуагъэхэм дышъэ медалитIу къащыдихыгъ. Урысыем заулэрэ ичемпион хъугъэ. Европэм апэрэ чIыпIэр къызэрэщыдихыгъэр ошIэ-дэмышIэ Iофыгъоу щытэп. Икъулайныгъи, исэнаущыгъи дэгъоу егъэфедэх, Урысые Федерацием испортсмен цIэрыIохэм ащыщ хъугъэ.

Батырым ибэнакI

КIэлэ ищыгъэ рэхьатэу тызыдэгущыIэрэр къызыщытхъужьырэп, макъэр шъабэу джэуапхэр къетыжьых. Дзюдом хэхъоныгъэхэр ышIыхэу Беданэкъо Заур елъытэ.

— Спортышхор дзюдом къегъэдахэ, ныбжьыкIэхэр ашIогъэшIэгъонэу пылъых, — къеIуатэ Беданэкъо Заур. — Къуаджэхэм адэс кIалэхэр дзюдом къыкIэупчIэх, зыфагъасэ ашIоигъу.

— Дзюдом бэнэкIэ амалхэр зэрэщыбгъэфедэхэрэм къытегущыIэба?

— Сызэбэнырэр алырэгъум зытесыдзэкIэ, пкъыузхэр фэсэшIых, кIуачIэр нахь дэгъоу зэрэзгъэфедэщт шIыкIэм сылъэхъу. Сызыгъэсэрэ тренерхэм къысаIуагъэр зэрэзгъэцэкIэщтым сыпылъ.

— Спортым ныбжьыкIэхэр сыда анахьэу зыфигъасэхэрэр?

— Ор-орэу Iоф зыдэпшIэжьын, узытекIожьын плъэкIын фае. СикIэлэцIыкIугъом сысымаджэу къыхэкIыщтыгъ. ДзюдомкIэ, самбэмкIэ сыбанэзэ сипсауныгъэ згъэпытагъэ. Спортым нэIуасэ бэмэ уафешIы, ныбджэгъухэр щыогъотых. Урысыем ишъолъырхэр зэзгъэлъэгъугъэх. Венесуэлэ, Болгарием, Армением, нэмыкIхэм сащыIагъ. Спортым цIыфыр епIу, егъасэ. НыбжьыкIэхэм ар зыщагъэгъупшэ хъущтэп.

— Заур, уятэу Байзэтрэ уятэшэу Рэмэзанрэ тренерэу уиIэх. Ащ мэхьэнэ хэхыгъэ иIа?

— Тренерэу уиIэр уятэми, апэрэу олъэгъуми, уедэIун фае. ФэгъэкIотэн къыпфамышIыныр нахь тэрэз, сэ ащ сесагъ.

— ЛъэгапIэу спортым иIэр макIэп. О узынэсы пшIоигъор бгъэунэфыгъа?

— ДзюдомкIи, самбэмкIи сэбанэ. Дышъэ медалэу сиIэр макIэп, ау зызгъэрэхьатырэп. Нурбый, тренерхэм, кIэлэегъаджэхэм, сишъэогъухэм къысаIорэм сыдигъуи акъыл хэсхы сшIоигъу. Непэ бгъэхъагъэм уегупсэфылIэмэ, псынкIэу лъыкIотэрэ уахътэм укъызэрэщинэщтым щэч хэлъэп. Сыбанэ сшIоигъу, къыздэхъущтыр Тхьэм нэмыкI ышIэрэп.

— Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетыр къэуухыгъ, Адыгэ къэралыгъо университетым физкультурэмрэ дзюдомрэкIэ и Институт ущеджэ...

— ШIэныгъэ лые щымыIэу сикIэлэегъаджэхэм къысаIо. Спортым сызэрэпыщагъэм ишIуагъэкIэ, Адыгэ Республикэм итарихъ нахь дэгъоу зэзгъэшIагъ. Тэ, спортсменхэм, зэнэкъокъухэм тахэлэжьэнэу гъогу тытехьэ зыхъукIэ Адыгэ Республикэм ибыракъ зыдэтэштэ.

— Медальхэр абгъэ къыхэлыдыкIыхэу, тибыракъ ашъхьагъ щыбыбатэзэ, нэпэеплъ сурэтхэр спортсменхэм къатырахэу бэрэ къыхэкIы.

— Ащ фэдэ Iофыгъом пIуныгъэу, гъэсэныгъэу хэлъхэр тищыIэныгъэ пытэу хэуцуагъэх. Мыекъопэ бэнэпIэ еджапIэм щагъэсагъэу, СССР-м самбэмкIэ идышъэ медаль къыдэзыхыгъэ Сергей Аракелян Ереван тыщыIукIагъ, Адыгеим къыкIэупчIагъ, инэIуасэхэм сэлам ятхыжьынэу къытэлъэIугъ.

— Уигухэлъ благъэхэр къытаIоба.

— ДзюдомкIэ Урысыем, дунаим язэнэкъокъухэм сахэлэжьэщт. Адыгэ Республикэм физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхьаматэу Хьасанэкъо Мурат, Адыгеим дзюдомкIэ ифедерацие гъэзетымкIи «тхьашъуегъэпсэу» ятIожьы тшIоигъу. Ахэр къызэрэдготхэм ишIуагъэкIэ спортышхом тыхэт.

— Шъуигъэхъагъэхэм ахэжъугъэхъонэу Тхьэм тышъуфелъэIу.

— Тхьауегъэпсэу.

Сурэтым итхэр: **Беданэкъо Заур, Беданэкъо Байзэт, Бастэ Сэлым.**

ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

ШъэоцIыкIу Миланэ къахэщы

«Алиса» Уфа — «АГУ-Адыиф» Мыекъуапэ — 24:21.
Уфа щызэдешIагъэх.
Мыекъопэ гандбол командэу «АГУ-Адыифым» 2015 — 2016-рэ илъэс ешIэгъум ятIонэрэ текIонығъэр къыщыдихыгъ. Очкоуи 4 зэрэригъэкъугъэм дакIоу, ауж къинэхэрэм къахэкIыжьэу ригъэжьагъ. Я 7-рэ чIыпIэм зэрэщыIэм тегъэгушIо.

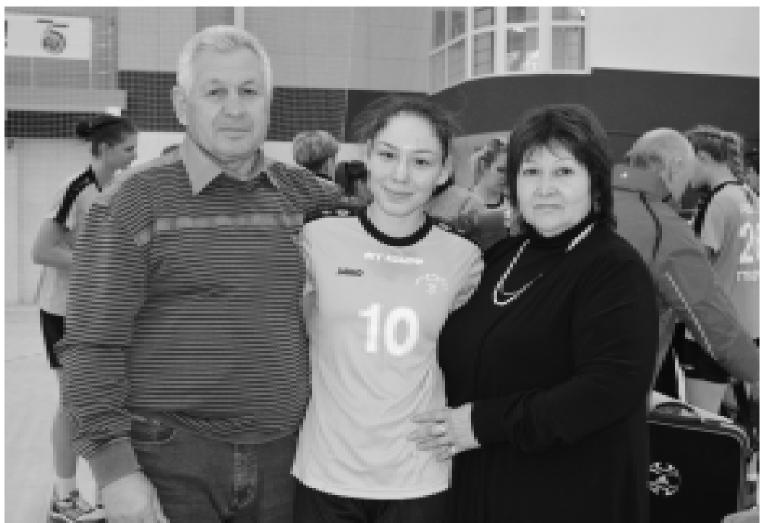

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Уфа щыкIогъэ зэIукIэгъум тикъэлэпчъэIутэу Виктория Калининам IэпэIэсэныгъэ ин къыщигъэлъэгъуагъ. Хъагъэм Iэгуаор къыраримыгъадзэу цыхьэшIэгъоу зэрешIэщтыгъэр «Алисэм» фэгумэкIыхэрэм агъэшIагъоуи бэрэ къыхэкIыгъ. Джырэблагъэ тикомандэ аштэгъэ Елена Портягинар «Ладэм» хэтыгъ. Елени щысэ къыгъэлъагъозэ ешIагъ.

«АГУ-Адыифым» нахь ныбжьыкIаIохэр щызыгъэсэрэ тренер-кIэлэегъаджэу Валерий Гончар къызэрэтиIуагъэу, «Алисэм» гумэкIыгъуабэ къыфэзыхьыгъэмэ ащыщ ШъэоцIыкIу Миланэ. Тренерым игуапэу къыхигъэщыгъэр Миланэ «Алисэм» икъэлапчъэ гъогогъуи 6 зыдэом, хъагъэм Iэгуаор 6 зэрэридзагъэр ары.

ШъэоцIыкIу Миланэ Урысыем иныбжьыкIэ хэшыпыкIыгъэ командэ рагъэблагъэу къыхэкIы. Ащ янэ-ятэхэм къызэрэтаIуагъэу, гандболыр лъэшэу ыгу рехьы, спортым щыцIэрыIохэм акIырэплъы. Миланэ сэмэгубгъур ары зыщешIэрэр, псынкIэу ыпэкIэ елъы. Пшъэшъэ лъхъанчэр мыщынэу ухъумакIохэм ябэны, апхырыкIызэ хъагъэм Iэгуаор редзэ. ШъэоцIыкIу Миланэ Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахьимэ ыцIэкIэ щытым пчыхьэзэхахьэу щыкIохэрэм ащытэлъэгъу, искусствэр шIогъэшIэгъон.

ШэкIогъум и 18-м «АГУ-Адыифыр» «Ставропольем» Мыекъуапэ щыдешIэщт. Тикомандэ я 7-рэ чIыпIэм щыI, текIоныгъэр къызыдихыкIэ, апэ ит команди 8-мэ пытэу ахэуцон, медальхэм афэбэнэн ылъэкIыщт.

Сурэтым итыр: **ШъэоцIыкIу Миланэ игупсэхэм азыфагу дэт.**

Зэхэзыщагъэр ыкIи къыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакцием зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр 4300
Индексхэр 52161 52162
Зак. 968

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шъхьаIэр
Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр
МэщлIэкъо Саид

Редактор шъхьаIэм игуадзэр — пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр
Хъурмэ Хъусен